

GLASBA – TEKMOVALNA DISCIPLINA NA OLIMPIJSKIH IGRAH

Glasbena umetnost in šport
(RAZISKOVALNA NALOGA)

Avtor: Matija Friedl

Mentorica: Marija Feguš Friedl, prof. glasbene umetnosti

Somentor: Boštjan Kozel, prof. športne vzgoje

Lektorica: mag. Renata Debeljak, prof. slovenščine

Prevajalec povzetka: Vojko Jurgec, prof. angleščine

Ptuj, 2019

ZAHVALA

Najprej bi se rad zahvalil učiteljici glasbene umetnosti in mentorici prof. Mariji Feguš Friedl, ki je moj projekt vodila, me usmerjala pri izbiri literature za teoretični del naloge ter pomagala pri oblikovanju celotnega empiričnega dela. Zahvaljujem se tudi učitelju športa in somentorju prof. Boštjanu Kozelu za vse koristne nasvete.

Ker mi je pri izdelavi moje raziskovalne naloge pomagalo več strokovnjakov, bom namenil nekaj besed vsem sodelujočim.

Zahvaljujem se vsem učiteljem glasbene umetnosti v slovenskih osnovnih šolah in bodočim učiteljem - študentom glasbene pedagogike na Akademiji za glasbo v Ljubljani in na Pedagoški fakulteti v Mariboru ter slovenskim skladateljem, ki so bili pripravljeni izpolniti anketni vprašalnik.

Zahvala gre tudi dr. Branki Rotar Pance in dr. Katarini Zadnik za vse koristne napotke pri oblikovanju empiričnega dela naloge.

Velika zahvala gre uveljavljenima skladateljema izrednemu prof. Maksimiljanu Fegušu in dr. Andreju Missonu za vse vse strokovne napotke, ki sta mi jih dajala med pripravo raziskovalne naloge.

Iskreno se zahvaljujem dr. Karmen Salmič Kovačič, ki me je usmerjala pri spoznavanju Demetrija Žebreta, edinega slovenskega skladatelja, ki se je udeležil tekmovanja v umetnosti na olimpijskih igrah leta 1936 v Berlinu. Skupaj sva pripravila tudi intervju, ki temo smiselno dopolnjuje.

Zahvalil bi se mag. Vojku Jurgecu za angleški prevod povzetka.

Zahvaljujem se tudi mag. Renati Debeljak za lektoriranje naloge.

POVZETEK

Glasba in šport sta med seboj povezana. Pogosto vidimo tekače, ki med svojim treningom tečejo s slušalkami. Tudi pri vadbi aerobike in plesu predvajajo glasbo, ki je enako pomemben element pri izvajanju ritmične gimnastike, umetnostnega drsanja, dresurnega jahanja, sinhronega plavanja itd.

V ljudeh je že od nekdanj prisotna težnja po tekmovanju. Iz teh razlogov so organizirane prireditve, ki so namenjene tekmovanjem na različnih področjih. Za najpomembnejšo športno prireditev zagotovo veljajo olimpijske igre. Znano je, da so v antični Grčiji med vadbo v palestrah in v gimnazijah izvajali glasbo. Verjeli so, da glasba pri zahtevnih atletskih disciplinah izboljšuje koordinacijo gibov. Manj znano pa je, da je bila glasba tekmovalna disciplina na olimpijskih igrah v antični dobi in na olimpijskih igrah moderne dobe. Zmagovalce v glasbi so častili enako kot zmagovalce športnih iger. V raziskovalni nalogi sem želel ugotoviti, kateri skladatelji klasične glasbe so tekmovali na olimpijadah. Zanimalo me je tudi, zakaj danes glasba ni več tekmovalna disciplina olimpijskih iger.

Z anketnim vprašalnikom sem želel pridobiti stališča in mnenja o tovrstnem tekmovanju pri slovenskih skladateljih ter pri učiteljih glasbene umetnosti v osnovnih šolah in pri študentih glasbene pedagogike. Ugotovitve raziskave so pokazale, da so tekmovanja v umetnostnih panogah na olimpijskih igrah, kot si jih je zamislil baron Pierre de Coubertin, skoraj povsem neznana.

KLJUČNE BESEDE

Antične olimpijske igre, olimpijske igre moderne dobe, glasba – tekmovalna disciplina, baron Pierre de Coubertin, Demetrij Žebre

ABSTRACT

Music and sport are tightly connected. One can often see runners who listen to music while running. In aerobics and dancing, rhythmic gymnastics, figure skating, dressage riding, synchronised swimming etc. music is also equally important. Need to compete has always been present within human race. That is why there is a number of events dedicated to different types of competitions. World's most important sporting event is definitely the Olympic Games. It is a well-known fact that in Ancient Greece music was played during trainings in palaestrae and gymnasiums. They believed that music improved motor coordination in difficult athletic disciplines. However, there is a little-known fact that music used to be an Olympic discipline at the Ancient and Modern Olympic Games. Music winners used to be just as worshipped as winners of Olympic sports. With this research paper, the author tried to ascertain which classical music composers had competed at the Olympics and why music is no longer an Olympic discipline. The author also wanted to find out what Slovenian music composers, primary school music teachers and students of music think about such an Olympic discipline. The results have shown that competition in art disciplines at the Olympic Games, as visualised by Pierre, baron de Coubertin, is almost completely unknown to the respondents.

KEY WORDS

Ancient Olympic Games, Modern Olympic Games, music – Olympic discipline, Pierre, baron de Coubertin, Demetrij Žebre

KAZALO VSEBINE

1. UVOD.....	6
1.1 Namen in cilji naloge.....	6
1.2 Struktura naloge	6
1.3 Metode dela.....	7
1.4 Hipoteze	7
2. TEORETIČNI DEL.....	8
2.1 Antične olimpijske igre	8
2.1.1 Prve olimpijske igre v Olimpiji	8
2.1.2 Glasba na antičnih olimpijskih igrah	9
2.1.3 Muze – starogrške zavetnice umetnosti	9
2.1.4 Glasbena tekmovanja v stari Grčiji.....	10
2.1.5 Pitijiske igre v Delfih.....	10
2.1.6 Vpliv Rimljanov na antične olimpijske igre.....	10
2.2 Olimpijske igre moderne dobe	11
2.2.1 Renesansa v Evropi v 14. stoletju	11
2.2.2 Arheološka izkopavanja ostankov antične Grčije v 18. stoletju.....	12
2.2.3 Zappasove igre v 19. stoletju	12
2.2.4 Brookesove »Wenlock Olympian Games« v 19. stoletju	12
2.2.5 De Coubertinova zamisel o oživitvi olimpijskih iger	12
2.2.6 Prve olimpijske igre moderne dobe	13
2.2.6 Tekmovanja v umetnostnih panogah na olimpijskih igrah.....	13
2.2.7 Vloga kulturnih programov povezanih z olimpijskimi igrami.....	14
2.2.8 Tekmovanja v različnih umetnostnih panogah.....	14
2.2.9 Ideja o ponovni oživitvi tekmovanj v umetnostnih panogah	14
2.2.10 Prvo olimpijsko tekmovanje v glasbi.....	15
2.2.11 Najbolj zanimiva glasbena žirija	16
2.2.12 Najboljše izpeljano tekmovanje v glasbi	16
2.2.13 Ukinitvev tekmovanj v umetnostih in razlogi za ukinitvev	17
2.3 Skladatelji tekmovalci in medalje, ki so jih osvojili	18
2.3.1 Skladatelji, ki so osvojili zlate medalje.....	18
2.3.2 Skladatelji, ki so osvojili srebrne medalje	18
2.3.3 Skladatelji, ki so osvojili bronaste medalje	19
2.4 Slovenski skladatelj, ki je ustvaril skladbo za tekmovanje na olimpijskih igrah leta 1936.....	20
2.4.1 Demetrij Žebre	20
3. EMPIRIČNI DEL.....	22
3.1 Intervju z muzikologinjo dr. Karmen Salmič Kovačič	22
3.2 Analiza anket.....	25
3.2.1 Analiza ankete izvedene pri slovenskih učiteljih glasbene umetnosti.....	25
3.2.2 Analiza ankete izvedene pri študentih glasbene pedagogike	29
3.2.3 Analiza ankete izvedene pri slovenskih skladateljih	33
4. ZAKLJUČEK.....	36
5. VIRI IN LITERATURA.....	38
5.1 Literatura	38
5.2 Viri z medmrežja	39
6. PRILOGE	41
6.1 Anketni vprašalnik za učitelje glasbene umetnosti	41
6.2 Anketni vprašalnik za slovenske skladatelje	42

KAZALO SLIK

Slika 1: Dvanajst olimpijskih bogov (dodekateon)	8
Slika 2: Muze	9
Slika 3: Neron	11
Slika 4: Pierre de Coubertin	13
Slika 5: Demetrij Žebre	20
Slika 6: dr. Karmen Salmič Kovačič	22

KAZALO GRAFOV

Graf 1:Razporeditev odgovorov na vprašanje o slovenskem skladatelju-olimpioniku.....	25
Graf 2: Razporeditev odgovorov na vprašanje o prepoznavnosti prvonagrajenih skladateljev na olimpijskih igrah.....	26
Graf 3: Razporeditev odgovorov na vprašanje o prepoznavnosti drugonagrajenih skladateljev na olimpijskih igrah.....	27
Graf 4: Razporeditev odgovorov na vprašanje o prepoznavnosti tretjenagrajenih skladateljev na olimpijskih igrah.....	27
Graf 5: Razporeditev odgovorov na vprašanje o vzrokih za ukinitve umetniških tekmovanj na olimpijskih igrah.....	28
Graf 6: Razporeditev odgovorov na vprašanje o slovenskem skladatelju-olimpioniku.....	29
Graf 7: Razporeditev odgovorov na vprašanje o prepoznavnosti prvonagrajenih skladateljev na olimpijskih igrah.....	30
Graf 8: Razporeditev odgovorov na vprašanje o prepoznavnosti drugonagrajenih skladateljev na olimpijskih igrah.....	31
Graf 9: Razporeditev odgovorov na vprašanje o prepoznavnosti tretjenagrajenih skladateljev na olimpijskih igrah.....	31
Graf 10: Razporeditev odgovorov na vprašanje o vzrokih za ukinitve umetniških tekmovanj na olimpijskih igrah.....	32
Graf 11: Razporeditev odgovorov na vprašanje o prepoznavnosti prvonagrajenih skladateljev na olimpijskih igrah.....	34
Graf 12: Razporeditev odgovorov na vprašanje o prepoznavnosti drugonagrajenih skladateljev na olimpijskih igrah.....	34
Graf 13: Razporeditev odgovorov na vprašanje o prepoznavnosti tretjenagrajenih skladateljev na olimpijskih igrah.....	35

1. UVOD

Glasba me spremlja že od začetka mojega življenja. Zadnjih osem let obiskujem glasbeno šolo, kjer se učim igranja na violino in pri nauku o glasbi spoznavam glasbeno-teoretične zakonitosti in solfeggio. Za igranje instrumenta je potrebno veliko sistematičnega in vztrajnega vadenja, zato si moram premišljeno organizirati čas za učenje. Čeprav poslušam različne zvrsti glasbe, pa mi je še posebej pri srcu klasična glasba. Ta zvrst glasbe me pomirja in vpliva na mojo zbranost pri učenju in nasploh. Tudi nekatere športne panoge so mi pri srcu npr. ultimate frisbee, smučanje in rolkanje, po televiziji rad spremljam nogomet, košarko, zimske ter letne olimpijske igre.

Še posebej zanimive se mi zdijo športne panoge, kjer sta glasba in šport enakovredna elementa športne discipline. Ko sem pred dvema letoma slučajno slišal na Ars programu oddajo Skladatelj tedna, kjer so omenili, da je češki skladatelj Josef Suk leta 1932 tekmoval na olimpijskih igrah v Los Angelesu, v disciplini umetnost – glasba in osvojil srebrno medaljo, sem takoj pomislil, da bi bilo o tem zanimivo vedeti kaj več. Po pogovoru z učiteljico glasbene umetnosti sva prišla do ideje, da bi bila to zanimiva tema za raziskovalno nalogo.

Pri tem sta mi bila v veliko pomoč priznana slovenska skladatelja izredni prof. Maksimiljan Feguš in dr. Andrej Misson. S pomočjo vseh napotkov, ki sem jih prejel od njiju, sem dobil potrditev, da bi bilo to tematiko zanimivo raziskati.

1.1 Namen in cilji naloge

Glavni namen, zaradi katerega sem se odločil narediti raziskovalno nalogo, je bil ta, da bi ugotovil, kateri skladatelji so tekmovali na olimpijskih igrah moderne dobe in prejeli olimpijske medalje za umetniška dela. Ugotoviti sem želel, koliko zlatih, srebrnih in bronastih medalj je bilo podeljenih skladateljem v obdobju od leta 1912 do 1948 in kateri skladatelji so jih osvojili ter katere skladbe so bile ustvarjene v ta namen. Raziskati sem želel tudi, ali se je takšnega tekmovanja udeležil kateri izmed slovenski skladatelj, ki so ustvarjali glasbena dela v tem obdobju.

Cilj naloge je, da bi z raziskavo spomnil na barona Pierra de Coubertina, ki je oživil antični olimpijski ideal in dosegel, da so v olimpijske igre moderne dobe vključili tekmovanja v petih umetnostnih panogah, pri čemer so bila tekmovanja v umetnostih enakovredna športnim. V nalogi sem želel spomniti tudi na slovenskega skladatelja Demetrija Žebreta, ki je po mojem mnenju premalo poznan in cenjen.

1.2 Struktura naloge

Naloga je sestavljena iz teoretičnega in empiričnega dela.

V prvem delu sem predstavil namen in cilje naloge ter njeno strukturo, metodologijo dela, s katero sem si pomagal pri izdelavi naloge in teme oziroma področja, ki so me zanimala.

V drugem delu je predstavljen intervju z muzikologinjo dr. Karmen Salmič Kovačič. Predstavljene so tudi analize anketnega vprašalnika, ki so ga izpolnili uveljavljeni slovenski skladatelji, člani Društva slovenskih skladateljev ter analize anketnega vprašalnika, ki je bil poslan učiteljem glasbene umetnosti v slovenskih osnovnih šolah in bodočim učiteljem, študentom glasbene pedagogike.

1.3 Metode dela

Pri izdelavi raziskovalne naloge sem uporabil različne metode dela:

- Na podlagi navodil in opornih točk, ki sem jih izvedel s pomočjo možganske nevihte skupaj z mentorico, sem določil delovni naslov naloge ter korake.
- V knjižnici Ivana Potrča na Ptuju sem zbiral literaturo in iz le-te poiskal osnovne informacije o olimpijskih igrah v antični dobi, o prizadevanju barona Pierra de Coubertina k oživitvi olimpijskih iger in o začetkih olimpijskih iger moderne dobe, o glasbenih tekmovanjih na olimpijskih igrah moderne dobe ter o skladateljih, ki so se udeležili tekmovanj in prejeli zlate, srebrne in bronaste medalje.
- Podatke sem iskal tudi na medmrežju.
- Za širitev obzorja o slovenskem skladatelju Demetriju Žebretu, ki se je leta 1936 udeležil tekmovanja na olimpijskih igrah v Berlinu, sem se povezal z dr. Karmen Salmič ter z metodo intervjuja opravil pogovor z njo.
- Anketni vprašalniki so mi pomagali pri ugotavljanju zastavljenih hipotez.
- Z metodo sinteze sem na koncu zastavljene hipoteze ovrgel ali potrdil.

1.4 Hipoteze

Pri empiričnem delu raziskovalne naloge sem si postavil naslednje hipoteze:

H1: Tekmovanja v umetnosti na olimpijskih igrah so pri slovenskih skladateljih ter učiteljih glasbene umetnosti dobro poznana.

H2: Skladatelj Demetrij Žebre ni poznan kot tekmovalec, ki je ustvaril skladbo za olimpijske igre v Berlinu leta 1936.

H3: Glasbena tekmovanja na poletnih olimpijskih igrah so ukinili zaradi prevelikega obsega del majne umetniške vrednosti.

2. TEORETIČNI DEL

2.1 Antične olimpijske igre

Olimpijske igre izvirajo iz časa antične Grčije, razvile pa so se iz predhodnih pogrebnih svečanosti. Tako npr. Herodot v Ilijadi navaja, da je Ahil priredil igre ob pogrebnih svečanostih za padlim prijateljem Patroklom (Perseus Project, 2004). Na teh svečanostih pa niso slavili samo pokojnika, pač pa tudi različne bogove. Tako skoraj ni bilo starogrškega mesta, ki ne bi uprizarjalo iger bogovom na čast. Toda oči celotne Grčije so se upirale v štiri velike panhelenske praznične igre: v olimpijske igre v Olimpiji (posvečene bogu Zevsu) in pitijske igre v Delfih (posvečene bogu Apolonu), ki so jih uprizarjali vsako četrto leto ter v nemejske igre v Argolidi (posvečene bogu Zevsu) in istmijske igre v Korintu (posvečene bogu Pozejdonu), ki so se ponavljale vsaki dve leti (Bowra, 1968, str. 125). Iz tega vidika so bile igre pomembne tudi zato, ker so zaradi njih začeli uporabljati atiški oziroma starogrški koledar, ki temelji na dobi olimpijad in je v uporabi od prvih »uradnih« olimpijskih iger v peloponeškem mestu Olimpija 776 pr. n št. (Atiški koledar, 2013).

Slika 1: Dvanajst olimpijskih bogov (dodekateon)

Olimpijski bogovi so bili glavni bogovi grškega panteona. Med njih uvrščamo Zevsa, Pozejdona, Hero, Demetro, Afrodito, Apolona, Aresa, Hefajsta, Artemido, Hermesa, Ateno in Hestijo, ki pa jo je kasneje nadomestil Dioniz. (12 olimpijskih bogov, 2019)

Svetišče v Olimpiji je starejše od prihoda Ahajcev na Peloponez, z igrami pa so začeli šele Ahajci. Te igre so bile v začetku manj pomembne kot igre v Delfih (nenazadnje je Homer v osmem stoletju pr. n. št. svojo Odo posvetil Apolonu v Delfih) ter manj pomembne kot ionski festival na Delosu. Olimpija je šele v sedmem stoletju pr. n. št. začela dobivati prestiž (Hyde, 1921, str. 14-15).

2.1.1 Prve olimpijske igre v Olimpiji

Prve igre v Olimpiji leta 776 pr. n. št. so bile lokalne narave. Tu je šlo v prvi vrsti za darovanje bogovom ter verske obrede in eno samo tekmo, tek na 185 m, razdaljo, ki so jo Grki imenovali *stadij* (od tod izhaja ime stadion). Prvi zmagovalec je bil Korobeos iz Elisa, mesta, ki je priredilo festival. Zmagovalci naslednjih desetih iger so bili prav tako lokalni. Kasneje so začeli na igre vpeljevati nove športne panoge (*pentatlon* oziroma peterboj (tek na en stadion, skok v daljino, met diska, met kopja, rokoborba), daljše teke, boks, dirko s konji), v petem stoletju pr. n. št. pa

so igre v Olimpiji postale osrednji dogodek antične Grčije. Pet dni avgusta v času polne lune so se tekmovalci, njihovi trenerji, aristokrati, slikarji, kiparji, pesniki, filozofi, glasbeniki, kramarji ter obrtniki zbrali v Olimpiji, gledali igre in bili sami videni, sklepali posle ter si izmenjavali različne misli in poglede. Večino časa so posvetili čaščenju bogov: veliki procesiji, žrtvovanju nekaj stotin volov, pojedinam v čast bogovom in herojem ter zmagovalcem iger. Toda postopno so tekmovanja prevzela osrednjo vlogo (Perseus Project, 2004; Javornik, 2006, str. 18).

2.1.2 Glasba na antičnih olimpijskih igrah

Atletska tekmovanja so potekala ob glasbeni spremljavi. Začetek tekem so najavili trobentači, ki so s svojimi glasnimi zvoki zbudili pozornost občinstva, nakar so *heraldi* glasno naznanili začetek tekme, po tekmi pa ime, očetovo ime ter kraj, iz katerega prihaja zmagovalec (Leuven, 2012a). Igralci na flavto so pri pentatlonu spremljali skoke v daljavo, saj so bili antični Grki prepričani, da glasba pri tako zahtevni atletski disciplini izboljšuje koordinacijo gibov (Hyde, 1921, str. 284; Leuven, 2012b).

Glasba je imela pri antičnih Grkih osrednjo vlogo, saj je prežemala tako njihova razmišljanja kot njihovo izražanje. Glasba je bila spremljevalka olimpijskih iger (ter drugih podobnih festivalov) in njihovih zmagovalcev, zbori so spremljali tragedije in komedije, glasba pa je spremljala tudi njihove pesmi (tako epske kot lirske). Pitagorejci so verovali, da se je celotno stvarstvo porodilo iz glasbe in da je osnova bivanja prazvok. Platon pa je pisal o tem, kako različni glasbeni načini (modusi) vplivajo na našo duševnost in na naša čustva (Atchity, Mc Kenna, 1999, str. XXII).

2.1.3 Muze – starogrške zavetnice umetnosti

Muze so mitološke boginje, hčere Zevsa in Mnemosine ter varuhinje znanosti in umetnosti. Prebivale so v svojih hramih – museionih (muzej).

Med starogrškimi zavetnicami umetnosti – muzami – je bila večina teh boginj tudi zaščitnic glasbe. Od devetih muz jih je pet povezanih z glasbo: 1. Evterpa – zaščitnica igranja na piščal – je upodobljena, kako igra na piščal *aulos*; 2. Terpishora, zaščitnica plesa, je upodobljena z liro; 3. Erato, zaščitnica ljubezenskega pesništva, je upodobljena s *kítarosom* (liri podobnim glasbilom); 4. zaščitnica zgodovine Klio je upodobljena s trobento; 5. Kaliopa, zaščitnica epskega pesništva, je upodobljena z liro (Muses, 2018; Howatson, 1998, str. 364).

Slika 2: Muze

(Muze, 2019)

2.1.4 Glasbena tekmovanja v stari Grčiji

Med različnimi tekmovanji, ki so se organizirala v okviru starogrških verskih festivalov, so bila tudi glasbena tekmovanja. Zmagovalce teh tekmovanj so enako častili kot atlete. Vse zmagovalce so imeli za junake in so bili deležni daril in časti. Nekaterim so v njihovo čast postavili kipe (Bowra, 1968, str. 134).

Tekmovanja trobentačev (*salpinktés*) in glasnikov so potekala marsikje v Grčiji. Na 96. olimpijadi leta 396 pr. n. št. so tudi v Olimpiji priredili tekmovanje trobentačev (zmagal je Timaj iz Elisa) in glasnikov (zmagal je Krates iz Elisa). Tekmovalci so na tekmi stali na podestu pri vhodu na stadion (Hyde, 1921, str. 283). Zdi se, da so s takim tekmovanjem ocenjevali moč pljuč – temu pritruje podatek, da je Herod iz Megare kot trobentač med leti 328 in 292 pr. n. št. zmagal na desetih olimpijskih igrah. (Hyde, 1921, str. 283; Golden, 2004, str. 81). Zanj navajajo tudi, da je zmogel igrati na dve trobenti hkrati (Golden, 2004, str. 81) oziroma hkrati zatrobiti v dve trobetni tako na glas, da ni mogel nihče stati ob njem ((Hyde, 1921, str. 283). Trobentač Diogenes z Efeza je petkrat zmagal v Olimpiji (prvič okrog leta 68 n. št.), dvakrat na pitijskih igrah, trikrat na istmijskih in trikrat na nemejskih ter več kot osemdesetkrat na drugih igrah (Golden, 2004, str. 53).

2.1.5 Pitijske igre v Delfih

Od leta 590 pr. n. št. so prirejali druge najpomembnejše panhelenske igre. To so bile pitijske igre, ki so jih v čast boga Apolona prirejali v Delfih. Te igre so od samega začetka vključevale glasbena tekmovanja v himnah, posvečenih bogu Apolonu. Od leta 590 pr.n.št. so se med sabo merili igralci na piščal, od leta 558 pr.n.št. pa igralci na liro (Howatson, 1998, str. 191). Največ kipov posvečenih zmagovalcem v glasbi stoji v Delfih, kjer je bila glasba najbolj cenjena. Zmagovalce v glasbi so častili enako kot zmagovalce športnih iger (Hyde, 1921, str. 284). Evnomu, ki je igral na *kitaros*, so postavili spomenik v njegovem rodnem mestu Locri v Calabriji (današnja Italija), ki je bila tedaj grška kolonija. Na pitijskih igrah je namreč premagal Aristona iz Rhegije, kalkidijske kolonije na vzhodni obali (Hyde, 1921, str. 204 in 284; Rhegion – Marconi, 2007, str. 32; Locris, 2017).

2.1.6 Vpliv Rimljanov na antične olimpijske igre

Ko so Peloponez osvojili Rimljani (začetek osvajanj je bila bitka pri Korintu leta 146 pr. n. št. (Roman Greece, 2017)), so le-ti vzpostavili pesniška in dramska tekmovanja, vendar natančen datum začetka ni znan. Rimski učenjak Plinij omenja tekmovanja v slikarstvu. Razen glasbenih tekmovanj so bila pomembna tudi konjeniška (Hyde, 1921, str. 25).

Šport je bil v Rimu namenjen zabavi občinstva. Osrednjo vlogo so imele pri tem gladiatorske igre, kjer so se med sabo na življenje in smrt bojevali sužnji-gladiatorji, medtem ko so se gledalci pri tem zabavali. Rimljani so namreč spremenili razumevanje telesne vadbe. Do izraza je prišla le »zunanja lepota« ne pa harmonija duše in telesa, ki je bila značilnost starogrške kulture. Pomembno razsežnost je dobilo enostransko razvijanje mišičevja in s tem egoistično razkazovanje (Javornik, 2006, str. 23-24).

Ogromno škode olimpijskim igram je prizadejal rimski cesar Neron. Ta je namreč leta 67 n. št. potoval po Grčiji in tega leta organiziral olimpijske igre (ki sicer niso bile predvidene v tem letu), s čimer je kršil antično tradicijo prirejanja iger na vsaka štiri leta ter sam atiški koledar. V tekmovalni spored je uvrstil igranje na liro, tekmovanje trobentačev, glasnikov, tekmovanje v petju in dramski igri, na katerih je nastopil tudi sam (s čimer je prekršil pravilo, da lahko na igrah nastopajo le Grki), prav tako pa je igre usmeril z njihovega verskega izhodišča k posvetnemu. V vseh disciplinah, kjer je nastopil, je tudi zmagal, pri čemer najbolj bode v oči njegova zmaga v dirki z vozovi. Medtem ko so tekmece tekmovali s četverovpregami, je sam nastopil z desetimi

konji, med samo tekmo se je njegov voz prevrgel, tako da tekme niti ni končal, kljub temu pa je bil razglašen za zmagovalca (Stusowski, 2017).

Slika 3: Neron
(Neron, 2019)

Antične olimpijske igre je končal cesar Teodozij I., ki je leta 394 zaradi prevladujočega krščanstva prepovedal poganske prireditve (Javornik, 2006, str. 23-24). V antičnem svetu je bilo odigranih 293 zabeleženih iger, 294. igre pa so se začele 1500 let kasneje, leta 1896 (Lambros, Politis, 1896, str. 2).

2.2 Olimpijske igre moderne dobe

K oživitvi olimpijskih iger moderne dobe je pripomoglo več dejavnikov:

- renesansa v Evropi v 14. stoletju,
- arheološka izkopavanja ostankov antične Grčije v 18. stoletju,
- Zappasove igre v 19. stoletju,
- Brookesove »Wenlock Olympian Games« v 19. stoletju,
- de Coubertinova zamisel o oživitvi olimpijskih iger.

2.2.1 Renesansa v Evropi v 14. stoletju

V 14. in 15. stoletju so prišli v Evropo mnogi učeni Grki, ki so Evropejce seznanili z starogrško miselnostjo in kulturo ter vplivali na nov evropski duh, ki se je izražal kot renesansa. Mnogi so starogrško civilizacijo prevzeli kot ideal, ki ga je vredno posnemati. Tako so v Nemčiji, Franciji, na Nizozemskem in v Veliki Britaniji športne dejavnosti postale del izobraževanja (Seoul Olympic Organizing Committee, 1989, str. 29).

2.2.2 Arheološka izkopavanja ostankov antične Grčije v 18. stoletju

V začetku 18. stoletja so se začela arheološka izkopavanja na področju antične Grčije. Na območju Olimpije so v letih 1876-1882 odkrili veliko izkopavin povezanih s športom (Seoul Olympic Organizing Committee, 1989, str. 29).

2.2.3 Zappasove igre v 19. stoletju

Zappasove igre so se v Atenah odvijale v letih 1859, 1870, 1875 in 1888-1889. Zamisel za igre se je porodila pesniku Panagiotisu Sutsosuju, ki je v svoji pesmi Dialog mrtvih (1833) uporabil olimpijske igre kot simbol starogrških običajev. V zvezi z oživitvijo antičnih iger je novi grški vladi leta 1835 poslal memorandum (po vojni s Turki je Grčija leta 1832 dobila samostojnost), vendar odziva ni bilo. Se je pa za oživitev iger navdušil podjetnik Evangelis Zappas, ki je dal obnoviti antični atenski stadion. Na tem stadionu so se odvijale igre v letih 1870 in 1875, pa tudi prve olimpijske igre moderne dobe leta 1896. Prve Zappasove olimpijske igre so se odvijale 15.11.1859 v disciplinah: tek, met diska, met kopja, rokoborba, skok v daljino ter plezanje po drogu. Evangelis Zappas je leta 1865 umrl, toda njegova ideja o ponovitvi olimpijskih iger je ostala. Na igrah leta 1870 so razen atletskih tekmovanja potekala tudi tekmovanja v umetnostih, orkester pa je uvodoma zaigral olimpijsko himno, ki je bila zložena prav za to priložnost. Tretje olimpijske igre je leta 1875 organiziral ravnatelj atenske gimnazije Ioannis Fokianos. Na teh igrah so sodelovali samo dijaki atenske gimnazije. Tekmovali so v gimnastičnih vajah, ki jih je razdelal Fokianos po nemškem vzoru gimnastičnih vaj. Tudi na teh igrah so izpeljali tekmovanja v umetnostih – nagrajenih je bilo 25 skladateljev in 25 likovnih umetnikov (slikarjev in kiparjev). 20.10.1888 je olimpijske igre odprl organizator Konstantinos Zappas, Evangelisov bratranec, medtem ko je za potek iger znova poskrbel Fokianos. Tekmovali so npr. v metu diska, dviganju uteži, plezanju po vrvi, plezanju po drogu, skoku čez jarek. Tekme so se odvijale 30.4.1889. Leta 1890 je princ Konstantin podpisal dekret, da se bodo olimpijske igre obnovile in se odvijale v štiriletnih intervalih, začeni z letom 1888. Načrtovali so izvedbo iger v letu 1892, do izpeljave pa ni prišlo zaradi pomanjkanja denarja (Zappas Olympics, 2017; Ancient Olympics, 2016; Konstantinos Zappas, 2016).

2.2.4 Brookesove »Wenlock Olympian Games« v 19. stoletju

Angleški zdravnik William Penny Brookes je spodbudil športno gibanje v Združenem kraljestvu in leta 1850 osnoval olimpijske igre v Wenlocku. Brookes se je zavzemal za to, da bi olimpijske igre v Atenah postale mednarodne, vendar ga Grška vlada ni uslišala. Mnoge Brookesove zamisli je nato sprejel in uresničil Pierre de Coubertin, ki je obiskal Wenlock leta 1890 (Zappas Olympics, 2017).

2.2.5 De Coubertinova zamisel o oživitvi olimpijskih iger

Baron Pierre de Coubertin je imel velik interes za sociologijo in antropologijo, zanimalo pa ga je tudi izobraževanje. Na potovanjih po Veliki Britaniji, ZDA in Grčiji se je seznanil z njihovimi načini izobraževanja. Ker je naletel na težave pri prenašanju uspešnih pedagoških praks iz ene države na drugo, se mu je porodila zamisel o športni prireditvi, ki bi združila različne države – dobil je zamisel o mednarodnih olimpijskih igrah. Da bi to svojo zamisel uresničil, se je podal na številna potovanja ter imel stike z mnogimi ljudmi. Z zagovorniki svoje zamisli se je srečal 25.11.1892, kjer je na Sorboni v Parizu potekalo zasedanje Mednarodne športne zveze. Na tem zasedanju so razpravljali o oživitvi olimpijskih iger. Podobna razprava je potekala tudi spomladi leta 1894 na zasedanju Mednarodne amaterske športne zveze, 16.6.1894 pa je na Sorboni potekal prvi olimpijski kongres, kjer so v kulturnem programu izvedli Himno Apolonu, ki so jo

prejšnje leto odkrili v Delfih. 23.6.1894 so izdali resolucijo o oživitvi olimpijskih iger. Dogovorili so se, da bodo prve igre izpeljali leta 1896 v Atenah (de Coubertin je sicer predlagal leto 1900 kot začetno leto 20. stoletja, vendar so preostali delegati menili, da je to leto preveč oddaljeno), športniki pa bodo amaterji. Dogovorili so se tudi, da se bodo igre odvijale na štiri leta v velikih mestih po vsem svetu. Oblikovali so 15-članski Mednarodni olimpijski komite, katerega generalni sekretar in kasneje predsednik je postal de Coubertin (Seoul Olympic Organizing Committee, 1989, str. 30).

Slika 4: Pierre de Coubertin
(The Olympics, 2019)

2.2.6 Prve olimpijske igre moderne dobe

Otvoritev prvih olimpijskih iger moderne dobe se je zgodila na Veliko noč, v nedeljo, 5.4.1896. Iger se je udeležilo 295 tekmovalcev iz 13 držav, potekale pa so pod sloganom »Festival mladih in miru« (Seoul Olympic Organizing Committee, 1989, str. 30). Ob otvoritvi olimpijskih iger v Atenah je združeni orkester iz filharmoničnih družb iz Zanteja, Svete Maure, Lauriuma, Patrasa in drugih krajev izvedel Kantato za olimpijske igre skladatelja Spiridiona Samare in pesnika Costisa Palamasa (posnetek: <https://www.youtube.com/watch?v=mgfnohB2INM>). Skladba je imela nesluten uspeh, saj so jo morali na željo poslušalcev in grškega kralja Georgiosa I. zaigrati še enkrat (Anninos, 1897, str. 60). Ta skladba je uradna himna olimpijskih iger od leta 1958, kakor je tistega leta razglasil Mednarodni olimpijski komite (Skarveli, Zervos, 2005, str. 34-35).

2.2.6 Tekmovanja v umetnostnih panogah na olimpijskih igrah

Kar se tiče umetnosti na olimpijskih igrah je baron de Coubertin menil, da morajo biti tekmovanja v umetnostih sestavni del olimpijskih iger moderne dobe. Tako je npr. ob zaključku osmih olimpijskih iger v Parizu leta 1924 povedal: »Razen atletike in športa je potrebno na igrah prikazati tudi nadarjenost (genialnost) narodov, sodelovanje z Muzami, kult lepote, simbolizem, ki je prežemal antične olimpijske igre in ki se mora nadaljevati v naših časih« (Stanton, 2000, str. 82). Na konferenci Mednarodnega olimpijskega komiteja v Luxemburgu je v ponedeljek, 13.6.1910, de Coubertin izrazil prepričanje, da je edina razlika med olimpijskimi igrami in drugimi športnimi tekmovanji prav tekmovanje v umetnostih, ki je obstajalo na olimpijadah v antični Grčiji, pri čemer je treba umetnikom pustiti svobodo in sprejeti vsa dela, ki so navdihnena z olimpijsko idejo (Stanton, 2000, str. 21). V pismu sekretarju Stockholmskega

olimpijskega komiteja Kristianu Hellströmu je de Coubertin med drugim zapisal: »Najpomembnejša stvar olimpijskih iger je združitev športa in umetnosti. To odločitev je sprejel tudi Mednarodni kongres leta 1906« (Stanton, 2000, str. 30-31). Že na prvih olimpijskih igrah moderne dobe v Atenah leta 1896 je bilo predvideno, da naj bi razen športnih tekmovanj potekalo tudi tekmovanja v glasbi, ki naj bi se odvijalo sedmega dne iger (12.4.1896). Toda do tega ni prišlo, saj so orkestri iz obrobja Grčije prišli v Atene prepozno in niso mogli izvesti predvidenih vaj, da bi lahko tekmovali (Anninos, 1897, str. 99-100).

2.2.7 Vloga kulturnih programov povezanih z olimpijskimi igrami

Vloga kulturnih programov, ki so povezani z olimpijskimi igrami, je trojna:

- osvetliti skupne vrednote športa in umetnosti, se pravi: odličnost, prizadevnost in dosežki,
- širiti poznavanje umetnosti in kulture mesta gostitelja ter države gostiteljice ter hkrati spoštovati mednarodno kulturno razsežnost,
- promovirati olimpizem in olimpijske igre (Sydney Organizing Committee, 2001, str. 303).

2.2.8 Tekmovanja v različnih umetnostnih panogah

Tekmovanja v različnih umetnostnih panogah (arhitekturi, slikarstvu, kiparstvu, glasbi in literaturi) so se med leti 1912 in 1948 odvijala le na poletnih olimpijskih igrah. (Od leta 1924 dalje namreč Mednarodni olimpijski komite organizira tudi zimske olimpijske igre.) Ker je šlo za pet različnih umetniških smeri, so tovrstna tekmovanja poimenovali »pentatlon Muz« (Anonimus, 1997, str. 147).

Tekmovanja v različnih umetniških panogah na igrah v Parizu leta 1900 in Saint Louisu leta 1904 ni bilo (Mérillon, 1901; Mérillon, 1902; Lucas, 1905; Sullivan, 1905), niti te igre niso nosile imena »olimpijada«, saj so bile organizirane v sklopu svetovnih razstav (Seoul Olympic Organizing Committee, 1989, str. 31). Ker je bilo na športnih tekmovanjih v Saint Louisu bistveno manj tekmovalcev in gledalcev kot na prejšnjih dveh prireditvah, se je Pierre de Coubertin odločil, da bodo poslej igre organizirali ločeno od svetovnih razstav (Lucas, 1905, str. 17).

2.2.9 Ideja o ponovni oživitvi tekmovanj v umetnostnih panogah

Z vidika tekmovanj v različnih umetniških panogah je bilo pomembno leto 1906, in sicer zato, ker je med 23. in 25. majem 1906 v Parizu potekala posvetovalna konferenca, ki so se je udeležili akademiki in umetniki (slikarji, kiparji, arhitekti, glasbeniki, dramatik), da bi se dogovorili, v kolikšni meri in na kakšen način bi lahko umetniki sodelovali na olimpijskih igrah moderne dobe (Stanton, 2000, str. 5).

De Coubertin je na tej konferenci uvodoma povedal, da so se zbrali z namenom, da bi ponovno združili nekaj, kar je bilo dolgo časa razdruženo, torej telo in duha, in predlagal, da bi se v prihodnje na vsaka štiri leta na olimpijskih igrah odvijala tekmovanja v umetnostnih panogah: arhitekturi, kiparstvu, slikarstvu, glasbi in literaturi, kjer bi šlo za nova, neobjavljena dela, navdihnjena s športom. Ob tem je tudi povedal, da bo morda na začetku sodelovalo malo umetnikov in da morda njihova dela ne bodo dovolj kvalitetna. Po njegovem se bodo na začetku najbrž prijavi samo tisti umetniki, ki se tudi sami udeležujejo v športu, v prihodnje pa bo najbrž tako, da bodo umetniki hkrati tudi športniki. Sklep s te konference je bil, da naj bi na naslednji olimpijadi leta 1908 organizirali tekmovanja v vseh predlaganih umetnostih (arhitekturi, kiparstvu, slikarstvu, glasbi in literaturi) ter da bodo zmagovalci prejeli olimpijske medalje (Stanton, 2000, str. 11-12 in 14-15). (Zlata, srebrna in bronasta medalja se podeljuje od tretjih

olimpijskih iger v Saint Louisu leta 1904 naprej. Tekmovalci iz predhodnih iger so te medalje dobili naknadno (Olympic medal, 2018)).

Glasbena tekmovanja (pa tudi tekmovanja v slikarstvu, kiparstvu, arhitekturi in literaturi) naj bi se odvila na IV. olimpijskih igrah v Londonu leta 1908, vendar je od razprave o tem 14. januarja 1907 do same izvedbe iger za to bilo na voljo premalo časa, tako da tega programa niso izpeljali (Cook, 1909, str. 27 in str. 383). (Pravzaprav bi bil moral igre leta 1908 organizirati Rim, toda Italija je imela resne finančne težave, razen tega pa je leta 1906 izbruhnil Vezuv in povzročil precejšnjo škodo. Iz teh razlogov Rim ni mogel gostiti olimpijskih iger. Osemnajst mesecev pred začetkom olimpijskih iger so tako izbrali novega prireditelja – London. Ta naj bi organiziral tudi tekmovanje v umetnostih. Določili so tri tekmovalne discipline: slikarstvo, kiparstvo, arhitektura ter določili pravila (npr. dolžina in širina slike, višina in širina kipa, tematiko dela – nogomet, metanje diska, korakanje zmagovalcev, boj med antičnimi Grki in Amazonkami; za arhitekturo pa načrt bazena ali načrt športnega kluba) (Stanton, 2000, str. 17-20).)

Prvo tekmovanje s področja umetnosti, ki ga je organiziral Mednarodni olimpijski komite, je bilo tekmovanje v arhitekturi, katerega razpis so objavili v januarski številki časopisa Revue Olympique leta 1910. Tekmovanje se je zaključilo 10. aprila 1911, tema razpisa pa je bilo »Moderna Olimpija« – potrebno je bilo predložiti načrte za predel, kjer bi se lahko odvijale olimpijske igre (načrt stadionov, zgradb, cest itd.). Zmagala sta Eugene Monod in Alphonse Lavriere, ki sta predložila načrte za olimpijsko področje na desnem bregu Ženevskega jezera. Čeprav so razpisni pogoji narekovali, da prejme zmagovalec zlato olimpijsko medaljo, je Monod in Lavriere nista prejela – podatki o tem, zakaj ne, pa so izgubljeni (Stanton, 2000, str. 25-29).

2.2.10 Prvo olimpijsko tekmovanje v glasbi

Prvo olimpijsko tekmovanje v glasbi in drugih zvrsteh umetnosti (literaturi, slikarstvu, kiparstvu, arhitekturi) so izvedli na V. olimpijskih igrah leta 1912 v Stockholmu, vendar ni šlo brez predhodnih zapletov. Švedski organizacijski komite je namreč okleval pri tem, da bi umetnostne discipline uvrstil na olimpijske igre. Šele ko se je Pierre de Coubertin ponudil, da bi sam organiziral tekmovanje umetnikov v sklopu olimpijskih iger, so predstavniki Kraljeve akademije, Umetniške akademije ter Združenja umetnikov omeščali svoja stališča (Anonimus, 1972, str. 228).

De Coubertin je v septembrski številki (1911) Olympic Review objavil razpis ter pravila za tekmovanje v umetnostih na petih olimpijskih igrah v Stockholmu. Pravila so bila naslednja:

1. V sklopu V. olimpijade se bo izpeljalo pet tekmovanj v različnih umetnostnih panogah – v arhitekturi, kiparstvu, slikarstvu, glasbi in literaturi.
2. Vsa poslana dela morajo biti izvirna in umetniška ideja naj bo povezana s športom.
3. Vsi zmagovalci katerega od petih tekmovanj bodo prejeli medalje V. olimpijade. Zmagovalna dela bodo na vpogled, izdana ali izvedena v sklopu Olimpijskih iger.
4. Umetniki, ki želijo tekmovati, naj se prijavijo do 15.1.1912, dela pa morajo prispeti do 1.3.1912.
5. Glede velikosti ali oblike umetniki niso omejeni, edino kiparji naj pošljejo modele v velikosti največ 80 cm (dolžina, širina, višina) (Stanton, 2000, str. 34-35).

Kasneje je prišlo do dogovora, da tudi drugo- in tretjevrščeni dobijo medalje. Medalje se podelijo za vsako umetnostno panogo posebej (Stanton, 2000, str. 35).

Kljub dogovoru z de Coubertinom pa je Švedsko združenje umetnikov ideji o olimpijskem tekmovanju v umetnostih nasprotovalo do te mere, da je samo organiziralo slikarsko-kiparsko razstavo, ki je potekala sočasno z olimpijskimi igrami. Prišlo pa je tudi do tega, da v medijih ni bilo praktično nobenega zapisa o olimpijskih tekmovanjih v različnih umetnostnih panogah (Stanton, 2000, str. 38).

Švedsko nasprotovanje tekmovanju v umetnostih je bilo še najbolj razvidno na področju glasbe. Tako je Švedski organizacijski komite sam izpeljal več lokalnih tekmovanj, s pomočjo katerih je iskal primerno glasbo, ki bi jo uporabili na igrah. Na lokalnih tekmovanjih je zmagal švedski skladatelj Helmer Alexandersson za skladbo »*Zmagovita koračnica olimpijskih iger*«, ki je tudi prejel zlato medaljo. Ta koračnica je spremljala prihod tekmovalcev na stadion na otvoritveni slovesnosti. Na drugi strani je na uradnem olimpijskem tekmovanju v umetnostih na področju glasbe zmagal italijanski skladatelj Ricardo Barthelemy z delom »*Olimpijska zmagovalna koračnica*«, ki pa je v okviru olimpijskih iger sploh niso javno izvedli (Stanton, 2000, str. 45; Bergvall, 1913, str. 806-809). Srebrne in bronaste medalje za področje glasbe na teh igrah niso podelili (Stanton, 2000, str. 48). Tekmovanja v glasbi na olimpijskih igrah so potekala le na področju kompozicije.

Kljub vsem tem zapletom je izpeljava vseh petih umetniških disciplin na olimpijskih igrah leta 1912 v Stockholmu omogočila, da so le-te ostale del olimpijskega tekmovalnega sporeda vse do leta 1948 (Anonimus, 1972, str. 228).

2.2.11 Najbolj zanimiva glasbena žirija

Najbolj zanimivo glasbeno žirijo so imele VIII. olimpijske igre v Parizu leta 1924. V njej so bili na primer: Bela Bartok, Nadia Boulenger, Manuel de Falla, Gabriel Fauré, Maurice Ravel, Arthur Honneger, Igor Stavinski, Karol Szymanovski. Ob taki sestavi žirije prav nič ne preseneča, da niso podelili nobene medalje za glasbo (Comité Olympique Français, 1924, str. 604 in 607).

2.2.12 Najboljše izpeljano tekmovanje v glasbi

Najboljše izpeljano tekmovanje v glasbi je bilo v Berlinu leta 1936, organizirano v sklopu XI. olimpijskih iger. Takrat so na področju glasbe tudi določili tri glasbene kategorije: orkestralno delo, instrumentalno delo ter delo za slolo instrument ali zbor. Na teh igrah se je prvič zgodilo, da so zmagovalne skladbe izvedli pred občinstvom (Art competitions at the summer Olympics, 2017). Šlo je ta orkestrska dela Wenerja Egka *Olimpijska slavnostna glasba* ter Lina Liviabelle *Zmagovalec* ter dve zborovski skladbi, in sicer Paula Höfferja *Olimpijski vzklik* ter Kurta Thomasa *Olimpijska kantata* (Richter, 1937b, str. 1123). Nemci so že veliko pred igrami priredili natečaj za olimpijsko himno. Na natečaju je zmagal pesnik Robert Lubahn, katerega himno je znameniti skladatelj Richard Strauss uglasbil v letih 1934-1935 (Richter, 1937a, str. 122). Posebnost teh iger je bila tudi v tem, ker so športne dogodke neposredno prenašali po radiu. Prenos maratonskega teka so dopolnjevali z glasbo Herberta Windta, ki jo je zložil prav za to priložnost. V zvezi s tem je prišlo tudi do zanimivega naključja, namreč ko je med tekom omagal in odstopil argentinski atlet Juan Carlos Zabala, zmagovalec olimpijskega maratonskega teka v Los Angelesu leta 1932, je temu sledila pretresljiva glasba (Richter, 1937a, str. 335 in 341). (Podobno je maratonski tek tudi na igrah v Londonu leta 1948 spremljala glasba Guya Warracka, sam prenos pa je bil televizijski (The organising committee, 1951, str. 127-128)). **Na olimpijskih igrah v Berlinu je sodeloval tudi slovenski (tedaj jugoslovanski) skladatelj Demetrij Žebre (imenovan Zebre)** (Stanton, 2000, str. 412) **in sicer z eno instrumentalno in eno orkestralno skladbo** (Richter, 1937b, str. 1114).

Kar se tiče glasbe v povezavi s tekmovanji na olimpijskih igrah, je med občinstvom morda najbolj znana skladba »*K novemu življenju*« češkega skladatelja Josefa Suka, ki je za skladbo na olimpijskih igrah v Los Angelesu leta 1932 prejel srebrno medaljo (zlata ni bila podeljena). Glasbena tekmovanja niso zadostila pričakovanjem Mednarodnega olimpijskega komiteja in sicer zato, ker so bili uveljavljeni skladatelji raje člani žirij kot pa tekmovalci. V tej kategoriji se

tudi zgodilo, da niso podelili zlatih medalj ali pa sploh nobenih medalj (npr. v Parizu leta 1924) (The music in the Olympic Games , 2018).

V sklopu olimpijskih iger moderne dobe so bila pred ponovno obuditevjo tekmovanj v umetnostih zadnja tekmovanja na sporedu XIV. olimpijade v Londonu leta 1948. (V zvezi s XIV. olimpijado je treba povedati, da številke olimpijskih iger ne označujejo zaporedne številke olimpijskih iger, pač pa štiriletna olimpijska obdobja, ki se štejejo ne glede na to, ali so bile olimpijske igre izpeljane ali ne. Pred olimpijskimi igrami v Londonu ni bilo izpeljanih 13 iger, pač pa le 10. Olimpijskih iger namreč ni bilo leta 1916, ko bi potekale VI. olimpijske igre, in sicer zaradi prve svetovne vojne (priredili naj bi jih sicer v Berlinu – Anonimus, 1972, str. 23), nadalje ni bilo XII. olimpijskih iger leta 1940, ko naj bi jih sprva organiziral Tokio, a se je Japonska 7.7.1937 zapletla v vojno s Kitajsko (Tokugawa, 1940, str. i; Second Sino-Japanese War, 2017) in je leta 1938 odpovedala svojo kandidaturo, niti ni kasneje iger leta 1940 organiziralo mesto Helsinki, ker so se Finci 30.11.1939 spopadli s Sovjetsko zvezo, sam spopad pa se je končal 13. marca 1940 (Kolkka, 1955, str. 22; Winter war, 2017). Iger ni bilo niti leta 1944 – predvidene so bile v Helsinkih – ko je divjala 2. svetovna vojna (Seoul Olympic Organizing Committee, 1989, str. 30).)

2.2.13 Ukinitev tekmovanj v umetnostih in razlogi za ukinitvev

Na kongresu Mednarodnega olimpijskega komiteja leta 1950 na Dunaju so sklenili, da bodo na olimpijskih igrah ukinili tekmovanja v umetnostih in jih nadomestili z umetniškim programom, kjer ne bodo podeljevali medalj. Tako naj bi vsak posamezni organizacijski komite v državi prirediteljici olimpijskih iger pripravil razstave in predstavitve umetnosti njihove dežele (arhitektura, literatura, glasba, slikarstvo, kiparstvo, fotografija ter športna filatelija) ter določil časovno obdobje teh predstavitev. Program lahko vključuje tudi balet, opero in simfonične koncerte. Ta del programa mora biti na visokem nivoju – podobno kot gre za pripravljenost športnikov, mora se odvijati sočasno in v bližini športnih prizorišč. S to odločitvijo se je Mednarodni olimpijski komite izognil naslednjim težavam: 1. tematska vezanost na šport je lahko preveč omejujoča; 2. znani umetniki niso imeli želje po tekmovanju na področju umetnosti; 3. prevelikem obsegu del majhne umetniške vrednosti. Glede na to, da so bili v žiriji priznani umetniki, so le-ti imeli zelo visok ocenjevalni nivo. Iz tega razloga pogosto niso podelili zlatih ali srebrnih odličij. Težavo je predstavljala tudi različnost kultur, jezikov in slogov, tako da je bilo sporočilno vrednost umetniških del pogosto težko presoditi. Sporen je bil tudi amaterizem umetnikov, čeravno so izvedenci izpostavili, da je udeležba umetnikov na olimpijskih tekmovanjih v skladu z opredelitvami položaja amaterjev. Zaradi vseh omenjenih razlogov se je Mednarodni olimpijski komite odločil, da bo namesto umetnostnih tekmovanj na olimpijskih igrah prirejal spremljevalni umetniški spored. To stališče je bilo potrjeno leta 1954 (Anonimus, 1972, str. 228). Iz uradnega poročila XXI. olimpijskih iger leta 1976 v Montréalu izhaja, da se bodo vedno našli zadržki glede kulturnih dogodkov na olimpijskih igrah, saj so tako športniki kot obiskovalci prišli na olimpijske igre v prvi vrsti zaradi športnih tekmovanj. Nekateri se zato sprašujejo, ali naj olimpijske igre sploh spremlja kakršenkoli umetniški program (Anonimus, 1978, str. 601).

Tekmovanja v umetnostih so imela v prvem obdobju modernih olimpijskih iger (1912-1948) tako lastne težave kot težave v primerjavi z atletskimi tekmovanji. Recimo pri velikih orkestrih je bila težava v tem, ker so se morali naučiti odigrati veliko novitet v relativno kratkem času, težave so bile pri transportu razstavnih eksponatov, predvsem pa je bila težava pridobiti prvovrstne umetnike: perspektivni umetniki, ki so se že uspeli uveljaviti, so namreč bili raje člani žirij kot da bi tekmovali. Na področju umetnosti je bilo podeljenih sorazmerno malo medalj, saj so člani žirij menili, da umetniška dela ne dosegajo vrhunskosti olimpijskega razreda. Ob zaključku olimpijskih iger leta 1948 v Londonu se je Mednarodni olimpijski komite odločil, da umetniški spored olimpijskih iger ne bo več tekmovalnega značaja. Na olimpijskih igrah v Helsinkih leta 1952 je dobil olimpijski kulturni program razstavní oziroma festivalski značaj. Olimpijski

umetniški festival je bil kot pravilo vnesen v olimpijsko listino, ki je določala, da mora organizacijski komite vsakih olimpijskih iger pripraviti razstave ter demonstracije umetnosti, pri čemer olimpijska listina kot umetniške zvrsti navaja »arhitekturo, literaturo, glasbo, slikarstvo, kiparstvo, fotografijo in športno filatelijo«. Listina dovoljuje tudi izpeljavo »dramskih, baletnih in opernih predstav ter simfoničnih koncertov« ter določa, da mora biti umetniška raven olimpijskih iger »na enakem nivoju kot športni dogodki« - torej na vrhunskem nivoju. Vsak posamezni olimpijski komite pa ima proste roke glede umetniškega festivala ter trajanju le-tega. Tako so na olimpijskih igrah v Montréalu leta 1976 in v Moskvi leta 1980 predstavili umetnike iz Kanade in Sovjetske zveze, medtem ko so Mexico City leta 1968 in v Münchenu leta 1972 priredili mednarodne festivale. Festival v Ciudad de Mexicu leta 1968 je trajal eno leto, festival v Münchenu leta 1972 je trajal šest tednov, festival v Montrealu leta 1976 štiri tedne, festival v Moskvi leta 1980 pet tednov in festival v Los Angelesu leta 1984 deset tednov (Ziffren, Ueberroth, Usher, Perelman, 1985, str. 528).

Morda še beseda o umetnosti. Hrvaški umetnik Robert Pauletta pravi: »Umetnost se je celotno 20. stoletje bojevala proti občinstvu. Uspelo ji je ostati brez njega. Tu je še težava – pravzaprav dejstvo, da umetnost vedno potrebuje določeno raven izobrazbe in znanja. Nekdo na primer dela rentgenske posnetke – treba jih je znati prebrati. Tako je tudi z umetnostjo. Vidiš sliko, toda pomen, zgodba v ozadju, vse skupaj zahteva izobrazbeno raven, ki jo moraš imeti, in ta je z !!!!!generacijami vse nižja. Torej smo se oddaljili od ideala antike in stare Grčije. Selfi« (Lipičnik, 2017, str. 45).

2.3 Skladatelji tekmovalci in medalje, ki so jih osvojili

V obdobju med leti 1912 in 1948 se je na olimpijskih igrah zvrstilo 7 tekmovalj v umetnostih (trikrat so olimpijske igre odpadle: leta 1916 zaradi prve svetovne vojne, leta 1940 in 1944 zaradi druge svetovne vojne).

Skladateljem je bilo podeljenih 5 zlatih medalj, 6 srebrnih medalj in 6 bronastih medalj.

2.3.1 Skladatelji, ki so osvojili zlate medalje

Barthelemy Ricardo (1869 – 1955, Italija). Tekmoval je leta 1912 na olimpijskih igrah v Stockholmu. V ta namen je napisal skladbo "Marcia trionfale olimpica".

Georges Monier (1892 – 1974, Belgija). Tekmoval je leta 1920 na olimpijskih igrah v Antwerpen-u. V ta namen je napisal skladbo "Olympic".

Werner Egk (1901 – 1938, Nemčija). Tekmoval je leta 1936 na olimpijskih igrah v Berlinu. V ta namen je napisal skladbo "Olympische Festmusik".

Paul Höffer (1895 – 1939, Nemčija). Tekmoval je leta 1936 na olimpijskih igrah v Berlinu. V ta namen je napisal skladbo "Olympic Vow".

Zbigniew Turski (1908 – 1979, Poljska). Tekmoval je leta 1948 na olimpijskih igrah v Londonu. V ta namen je napisal skladbo "Olympic Symphony". Dostop do posnetka na medmrežju: <https://www.youtube.com/watch?v=EluPRDp6Bpc>

2.3.2 Skladatelji, ki so osvojili srebrne medalje

Oreste Riva (1860 – 1936, Italija). Tekmoval je leta 1920 na olimpijskih igrah v Antwerpen-u. V ta namen je napisal skladbo "Triumphal March".

Josef Suk (1874 – 1935, Češkoslovaška). Tekmoval je leta 1932 na olimpijskih igrah v Los Angelesu. V ta namen je napisal skladbo "Into a new life". Dostop do posnetka na medmrežju: <https://www.youtube.com/watch?v=IF8LMP5VPYU>

Kurt Thomas (1904 – 1973, Nemčija). Tekmoval je leta 1936 na olimpijskih igrah v Berlinu. V ta namen je napisal skladbo "Olympic Cantata".

Lino Liviabella (1902 – 1964, Italija). Tekmoval je leta 1936 na olimpijskih igrah v Berlinu. V ta namen je napisal skladbo "The Victor".

Kalervo Tuukkanen (1909 – 1979, Finska). Tekmoval je leta 1948 na olimpijskih igrah v Londonu. V ta namen je napisal skladbo "Bear Hunt".

Jean Weinzweig (1913 – 2006, Kanada). Tekmoval je leta 1948 na olimpijskih igrah v Londonu. V ta namen je napisal skladbo "Divertimenti for Solo Flute and Strings". Dostop do posnetka na medmrežju: https://www.youtube.com/watch?v=22FDrYtud_I

2.3.3 Skladatelji, ki so osvojili bronaste medalje

Rudolph Simonsen (1889 – 1947, Danska). Tekmoval je leta 1928 na olimpijskih igrah v Amsterdamu. V ta namen je napisal skladbo "Symphony No. 2 "Hellas". Dostop do posnetka na medmrežju: <https://www.youtube.com/watch?v=7QwePNcDw0k>

Harald Genzmer (1909 – 2007, Nemčija). Tekmoval je leta 1936 na olimpijskih igrah v Berlinu. V ta namen je napisal skladbo "The Runner"

Jaroslav Křička (1882 – 1969, Češkoslovaška). Tekmoval je leta 1936 na olimpijskih igrah v Berlinu. V ta namen je napisal skladbo "Mountain Suite"

Gabriele Bianchi (1901 – 1974, Italija). Tekmovala je sicer že na olimpijskih igrah v Berlinu, kjer je dobila posebno priznanje. Bron je dosegla leta 1948 na olimpijskih igrah v Londonu. V ta namen je napisala skladbo "Immo Olimpionico"

Erling Brene (1896 – 1980, Danska). Tekmoval je leta 1948 na olimpijskih igrah v Londonu. V ta namen je napisal skladbo "Vigour"

Sergio Lauricella (1921 – 2008, Italija). Tekmoval je leta 1948 na olimpijskih igrah v Londonu. V ta namen je napisal skladbo "Toccata for piano"

2.4 Slovenski skladatelj, ki je ustvaril skladbo za tekmovanje na olimpijskih igrah leta 1936

2.4.1 Demetrij Žebre

Slika 5: Demetrij Žebre
(Skladatelj tedna, 2019)

Demetrij Žebre (1912 – 1970) je v rojstnem mestu Ljubljani obiskoval do leta 1932 klasično gimnazijo, hkrati pa glasbeno šolo pri Glasbeni matici in na Državnem konservatoriju. Glasbeno izobraževanje je nadaljeval s študijem na Državnem konservatoriju pri priznanem prof. kompozicije Slavku Ostercu, študij dirigiranja pa pri priznanem skladatelju, pianistu in dirigentu ter glasbenem pedagogu Lucijanu Mariji Škerjancu. Diplomiral je leta 1934. Od leta 1934 do 1936 se je izpopolnjeval na mojstrski šoli Državnega konservatorija v Pragi pri profesorju kompozicije Josefu Suku. Študij dirigiranja je nadaljeval z izpopolnjevanje pri Václavu Talichu, kompozicije v četrttinskem sistemu pa pri znamenitem Aloisu Hábi. (Katarina Bedina).

Kot ustvarjalec – skladatelj je komponiral v okviru vseh slogovnih tendenc tedanjega časa. Sledil je moderni zvočni estetiki in v svojih delih uporabljal kompozicijske prijeme neoklasicizma, ekspresionizma, impresionizma in pozne romantike (Disertacija dr. Karmen Salmič Kovačič).

Strm skladateljski vzpon je doživel z odmevnimi izvedbami njegovih del na tujem, zlasti v okviru Mednarodnega združenja za sodobno glasbo (SIMC). Do odhoda v Prago se je v Ljubljani večkrat javno predstavil s Suito za mali orkester leta 1932, ki jo je tudi sam dirigiral. V Pragi je našel pri skladatelju Josefu Suku mnogo skupnega pri razumevanju kompozicijskih vprašanj in temu so sledile mnoge krstne izvedbe komornih in orkestrskih del. Med temi deli je tudi simfonična pesnitev z naslovom Tek, s katero je tekmoval na olimpijskih igrah v Berlinu leta 1936. Pisal je tudi vokalno-instrumentalno, solistično, zborovsko in scensko glasbo.

Po 2. svetovni vojni je bil leta 1946 krajši čas referent za resno glasbo na Radiu Ljubljana, v sezoni 1947/1948 je bil v Trstu organizator slovenskega glasbenega življenja, vodja in mentor orkestra Glasbene matice Trst, nadzornik njene glasbene šole in sodelavec Radia Trst II, maja 1948 pa se vrnil v ljubljansko Opero. Med letoma 1949 in 1952 je bil nato dirigent v operni hiši v Mariboru, bil je tudi pobudnik simfoničnega muziciranja v mestu z rednimi koncerti in umetniški vodja prve Mariborske filharmonije, ki je delovala med letoma 1950 in 1965. Leta 1952 je prejel Prešernovo nagrado za vodenje Opere in filharmonije v Mariboru. Od leta 1952 do 1959 je bil operni dirigent v hrvaškem narodnem gledališču v Zagrebu, od leta 1958 do leta 1968 pa je bil direktor ljubljanske Opere.

Uroš Krek je med prvimi pregledal njegovo zapuščino, popisal dela in sprožil natis v okviru Edicij Društva slovenskih skladateljev.

Kot poustvarjalec je Demetrij Žebre deloval v obeh slovenskih opernih hišah. Njegovo umetniško vodenje je bilo profesionalno v vseh pogledih, to je v odnosu do dela, študiju in izbiri repertoarja ter poglobljanju v interpretacije (Slovenski biografski leksikon, 2019).

3. EMPIRIČNI DEL

3.1 Intervju z muzikologinjo dr. Karmen Salmič Kovačič

Slika 6: dr. Karmen Salmič Kovačič
(Salmič Kovačič, 2019)

1. Se nam lahko najprej na kratko predstavite? Kje ste rojeni, kakšna je bila vaša glasbena pot, ki vas je pripeljala do študija muzikologije?

Karmen Salmič Kovačič: Rodila sem se v Novem mestu, vendar sem od svojega rojstva do odhoda na študij v Ljubljano živela v Leskovcu pri Krškem, od koder sem doma. V Krškem sem obiskovala nižjo glasbeno šolo (klavir), v Brežicah gimnazijo in vzporedno na Srednji glasbeni in baletni šoli v Ljubljani klavirski oddelek pri profesorici Mariji Kocijančič. Popoldanske vožnje v Ljubljano so bile zelo naporene in ni bilo veliko časa za učenje, še manj za oddih. Dobro, da so me podpirali v vsem starši. Potem sem se vpisala na študij muzikologije na Filozofski fakulteti, po diplomi pa sem dve leti poučevala klavir na krški glasbeni šoli. Potem sem leta 1991 odšla v Maribor za asistentko (zgodovina glasbe) na Pedagoško fakulteto in po šestih letih v Univerzitetno knjižnico Maribor. Tu sem skrbnica Glasbene in filmske zbirke že dvaindvajseto leto. Ob delu sem končala znanstveni magistrerij in doktorat na Oddelku za muzikologijo.

2. Zakaj ste se odločili za študij muzikologije?

Karmen Salmič Kovačič: Ker sta psihologija in filozofija moja hobija, me je vedno glasba pritegnila tudi s filozofskega, estetskega, zgodovinskega in kompozicijskega vidika. Vedno me je zanimala srž glasbe – kako je ta sestavljena po vertikali, po horizontali, zakaj tako zveni, kot zveni – enkrat preprosto, ubrano, harmonično, z močnim vplivom na čustva, drugič nenavadno, svobodno, odprto ali celo kaotično. Z glasbo je mogoče izraziti neskončno paleto občutij, čustev, psihičnih stanj itd., ima pa tudi sama izjemen vpliv na človekovo počutje, česar se še premalo zavedamo. Glasba je močna energija, ki prežame našo dušo in telo. Večina se predaja glasbi iz medijev nekritično, ne da bi se zavedala, da nas glasba v trenutku lahko naredi npr. zmedene, nervozne, nestrpne, žalostne itd. S tem ne mislim ločevanja glasbe na slabo ali dobro, na resno ali popularno, ampak preprosto na njen psihični učinek. Čeprav je umetniška glasba v prvi vrsti zvočni fenomen – oblikovani zvok, je večina ljudi ne jemlje tako. Večina pričakuje od glasbe prav nadomestilo za čustveno hrano in za svoje neuresničene sanje. Zato je na koncertnih odrih še danes najbolj zaželen repertoar iz obdobja glasbene romantike in klasicizma.

3. Kdaj ste se prvič srečali z glasbo Demetrija Žebreta in kakšni so vaši spomini na to? Ali je bilo to srečanje razlog, da ste se odločili raziskati njegov skladateljski opus ?

Karmen Salmič Kovačič: Na Oddelku za muzikologijo sem imela čudovite profesorje, tudi po človeški plati. Ker sama nisem imela ideje za temo svoje magistrske naloge, mi je moj prvi mentor – dr. Andrej Rijavec, po namigu dr. Boruta Loparnika in dr. Katarine Bedine, predlagal analizo orkestralnih del Demetrija Žebreta, ki je bil tedaj še slabo raziskan. Ta skladatelj je takoj pritegnil mojo pozornost, saj je bil Osterčev učenec, Osterčev krog skladateljev pa je veljal za zelo napredno usmerjen v tistem času na Slovenskem.

4. Katero glasbeno delo Demetrija Žebreta vam je najljubše in zakaj?

Karmen Salmič Kovačič: Pomembna se mi zdijo prav vsa Žebretova dela, saj je skladatelj ves čas komponiral z iskreno umetniško držo, z veliko kompozicijskega znanja in s konsistentno glasbeno logiko. Ni špekuliral, ni se predajal brezglavo novostim, ampak je preiščeno kombiniral staro z novim, estetsko z zvočno bolj grobim, razumsko s čustvenim in zvočno »prijetnejšim«, iskal je od skladbe do skladbe svoje rešitve. Najljubše so mi njegove Tri vizije za simfonični orkester, slovenski impresionistični biser v orkestralni glasbi, prav tako bi izpostavila Concertino za klavir in orkester, ki ga v Sloveniji še slabo poznamo.

5. Kakšni so razlogi, da ste se odločili raziskati predvsem slovensko orkestralno glasbo 1. polovice 20. stoletja?

Karmen Salmič Kovačič: Modernizem in 20. stoletje sta me vedno privlačila. Vendar si nisem predstavljala, da se je tedaj moj »pravi« študij šele začel, saj se je bilo potrebno poglobiti v kompozicijo in inštrumentacijo prve polovice 20. stoletja. To je bil namreč zelo nemiren čas kompozicijskih rešitev, iskanj in inovacij. Orkestralna glasba je zaradi svoje kompleksnosti in dolžine za analizo še posebej zahtevna, kar mi je predstavljalo dodaten izziv. Bilo je naporno in trajalo je dlje, kot bi sicer, vendar me je gnala naprej želja po čim bolj ustreznem dekodiranju skladateljeve kompozicijske logike in tehnike.

6. Ali ste imeli dovolj razpoložljive literature o skladatelju Žebretu in kdo so bili vaši mentorji pri raziskavi? Kako ste se lotili tako obsežne raziskave?

Karmen Salmič Kovačič: Literature o Demetriju Žebretu ni bilo veliko – nekaj kratkih biografij v leksiki ter kritike izvedb njegovih del. V veliko pomoč so mi bili zvočni posnetki iz arhiva RTV Slovenija, na voljo pa so bile, seveda, partiture njegovih skladb, ki jih hrani Glasbena zbirka NUK v Ljubljani. Moj prvi mentor je bil dr. Andrej Rijavec, drugi pa dr. Matjaž Barbo.

7. Kdo so bili zraven dostopne literature še vir informacij o skladatelju Demetriju Žebretu?

Karmen Salmič Kovačič: Partiture so bile osrednji predmet raziskovanja, tako da mi tudi drugi viri, če bi bili, ne bi niti veliko pomagali. Pri biografskih podatkih pa so mi precej razkrili o skladatelju njegov nečak dirigent Uroš Lajovic, skladateljeva svakinja Zdenka Žebre in dirigent Samo Hubad.

8. Zanima me tudi, kdo je bil prvi v slovenskem prostoru, ki se je lotil slogovne opredelitve Žebretovega opusa?

Karmen Salmič Kovačič: Slogovno predeljevanje skladateljev v 20. stoletju je zahtevna in delikatna stvar, saj gre v večini primerov za slogovni pluralizem. Redko kdo se je pri nas

podrobno ukvarjal z njim. Po moji oceni se je najbolj kompozicijsko poglobila v Žebretov opus Katarina Bedina, poleg nekaj kritikov in skladateljev, ki so spremljali njegovo delo in izvedbe njegove glasbe (Uroš Krek, Ivo Petrić, Pavel Mihelčič idr.).

9. Skladatelj Žebre je dolgo živel v zavesti slovenske glasbeno-kulturne javnosti predvsem kot uspešen dirigent. Kot skladatelj je zaključil z ustvarjanjem že leta 1949 in do smrti leta 1970 ni ustvarjal več glasbenih del. Kaj menite, kje so razlogi za to?

Karmen Salmič Kovačič: Po moje je bilo razlogov več. Gotovo ga je dirigiranje in vodenje dve opernih hiš (tri leta je vodil mariborsko, deset let ljubljansko) precej časovno okupiralo. To bi lahko imeli za objektivni razlog. Glede na njegovo osebnostno občutljivost in samokritičnost bi ga bile utegnile prizadeti nekatere neugodne kritike, morda tudi »politična« prestavitvev iz Ljubljane v Maribor leta 1949, ob tem pa seveda odnos naše kulturne politike po drugi svetovni do modernistov in Osterca, ki jih niso prav radi uvrščali na koncertne programe. Tudi zaradi stereotipov, ki so zaznamovali novo glasbo in radikalnejšo kompozicijsko miselnost s strani tradicionalistov in duha tedanjega časa.

10. Žebre si je izpopolnjeval svoje znanje na mojstrski šoli Državnega konservatorija v Pragi pri priznanem skladatelju Josefu Suku. Kaj menite, je ta skladatelj vplival na Žebretovo odločitev, da se prijavi na tekmovanje v umetnosti na olimpijskih igrah v Berlinu leta 1936?

Karmen Salmič Kovačič: Prav gotovo je Suk Žebreta spodbudil k prijavi. Je pa istega leta sodeloval na olimpijskih igrah tudi naš šampion Leon Štukelj, kar je skladatelja utegnilo še dodatno motivirati.

11. Baron Pierre de Coubertin je z vztrajnim prizadevanjem dosegel, da je za krajše obdobje ponovno oživel antični ideal olimpijskih iger. Tako so od leta 1912 do 1948 potekala na olimpijskih igrah tekmovanja v 5 različnih umetnostnih panogah, ki so bila enakovredna športnim. Kaj menite o tekmovanjih v umetnosti?

Karmen Salmič Kovačič: Umetniško vrednost je veliko težje meriti kot fizične spretnosti in zmogljivosti. Estetski okus in čustvena odzivnost na zvočne dražljaje sta precej subjektivna stvar, čeprav obstajajo neka večna merila, značilnosti in razmerja, ki veljajo za kakovostna dela. Se mi zdi pa lepo, da je bila umetnost tedaj enakovredna športu, torej veliko bolj spoštovana, kot pa danes, ko prevladujeta v celotni družbi strahoten populizem in »čredni nagon« mase, ki je brez lastnih vrednot.

12. Na poletnih olimpijskih igrah moderne dobe, so v obdobju od leta 1912 do leta 1948 podelili 5 zlatih medalj v disciplini glasba. Kateri spodaj omenjeni prejemniki zlate medalje so vam poznani in ste jih imeli priložnost spoznavati na koncertnem odru?

Barthelemy Ricardo (1869 – 1955, Italija). Tekmoval je leta 1912 v Stockholmu.

Georges Monier (1892 – 1974, Belgija). Tekmoval je leta 1920 v Antwerpen-u.

Werner Egk (1901 – 1938, Nemčija). Tekmoval je leta 1936 v Berlinu.

Paul Höffer (1895 – 1939, Nemčija). Tekmoval je leta 1936 v Berlinu.

Zbigniew Turski (1908 – 1979, Poljska). Tekmoval je leta 1948 v Londonu.

Karmen Salmič Kovačič: Od vseh omenjenih skladateljev poznam samo Wernerja Egka, vendar ne s koncertnega odra.

3.2 Analiza anket

3.2.1 Analiza ankete izvedene pri slovenskih učiteljih glasbene umetnosti

Anketa je bila izvedena med 24.2.2019 in 5.3.2019 s spletnim anketnim vprašalnikom pri učiteljih glasbene umetnosti v slovenskih osnovnih šolah. Pri anketi je sodelovalo 93 anketirancev.

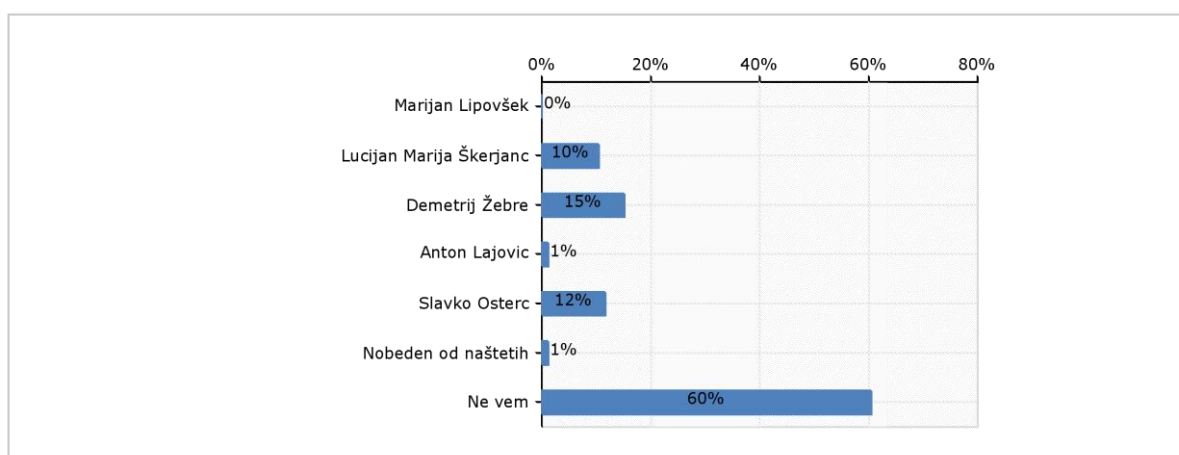
1. Vprašanje: *Ali vam je poznano, da so obstajala na olimpijskih igrah moderne dobe tekmovanja v umetnosti za glasbenike – skladatelje vzporedno s tekmovanji športnikov?*

Razlaga: Večini učiteljev glasbene umetnosti (67%) ni poznano tekmovanje v umetnosti na olimpijskih igrah. Iz analize podatkov je razvidno, da le 33% anketirancev pozna tovrstno tekmovanje.

2. Vprašanje: *Se vam zdi mogoče, da se je takšnega dogodka udeležil slovenski skladatelj?*

Razlaga: Dobra polovica (53%) učiteljev meni, da je mogoče, da se je takšnega dogodka udeležil slovenski skladatelj, dobra tretjina (35%) ne ve ali se je to zgodilo, 12% pa meni, da se to ni zgodilo.

3. Vprašanje: *Kaj menite, kateri izmed naštetih skladateljev se je odločil tekmovati za olimpijsko medaljo leta 1936 na olimpijskih igrah v Berlinu?*

Graf 1: Razporeditev odgovorov na vprašanje o slovenskem skladatelju-olimpioniku

Razlaga grafa: 60% anketirancev ne ve, kateri izmed 5 naštetih skladateljev se je odločil tekmovati za olimpijsko medaljo, le 15% anketirancev je pravilno odgovorilo na zastavljeno vprašanje, da je to bil Demetrij Žebre.

4. Vprašanje: *Kaj menite, ali ima na tekmovanju stopnja glasbene izobrazbe (akademski glasbenik – komponist, skladatelj brez formalne izobrazbe) vpliv na rezultat tekmovanja? (Prosimo, pojasnite izbrani odgovor).*

Razlaga: Mnenje učiteljev je, da ima stopnja glasbene izobrazbe vpliv na rezultat na tekmovanju (61%), ostali menijo, da to ne vpliva (39%).

Zato pri pojasnitvi izbranega odgovora učitelji najpogosteje navajajo, da samo talent ni dovolj za ustvarjanje umetniškega dela, da je glasbeno predznanje tudi potrebno. Eden izmed anketirancev je mnenja, da je umetniško izražanje zelo individualno in formalna izobrazba ni nujno pogoj, da se umetnik prepričljivo izrazi in prepriča žirijo.

5. Vprašanje: Ali menite, da je mogoče oblikovati kriterije za ocenjevanje skladb tako, da bi bili rezultati povsem objektivni in da subjektivni vpliv posameznih članov žirije ne bi bil mogoč pri ocenjevanju?

Razlaga: Večina (78%) je odgovorila, da ni mogoče oblikovati kriterijev za ocenjevanje skladb, preostalih 22% vprašanih meni drugače.

6. Vprašanje: Ali lahko slovenski skladatelji pošljejo svoja umetniška dela na tekmovanje pri nas oziroma v tujini? (Če poznate kakšno tovrstno tekmovanje, vas prosim, da ga zapišete).

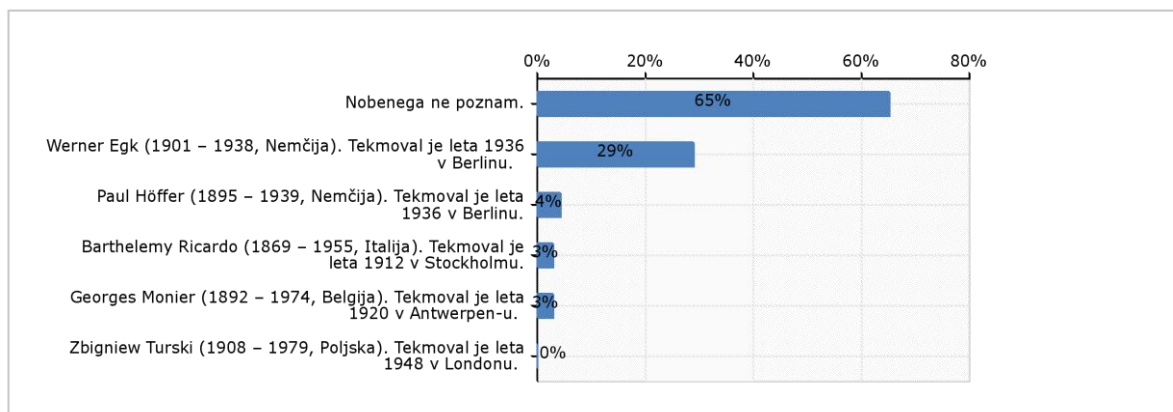
Razlaga: 59% anketirancev ni znalo odgovoriti na vprašanje, 1% meni, da umetniška dela ne morejo poslati na tekmovanje, 40% pa jih meni, da dela lahko pošljejo.

Pri tem navajajo nekatera tekmovanja pri nas v Sloveniji npr. Oskar Rieding – Mednarodno tekmovanje za mlade glasbenike v Celju, Aegis carminis 2019 v Kopru – natečaj za nove zborovske skladbe ter Carl Orff competition v Nemčiji.

7. Vprašanje: Ali ste imeli že kdaj kakšno možnost tekmovati, kjer ste lahko predstavili svoje ustvarjalne glasbene dosežke? (Če ste, prosimo, zapišite kje in kdaj je to bilo ter kakšne so vaše izkušnje s tem).

Razlaga: 9% vprašanih je odgovorilo, da so imeli to možnost, 91% pa te možnosti niso imeli.

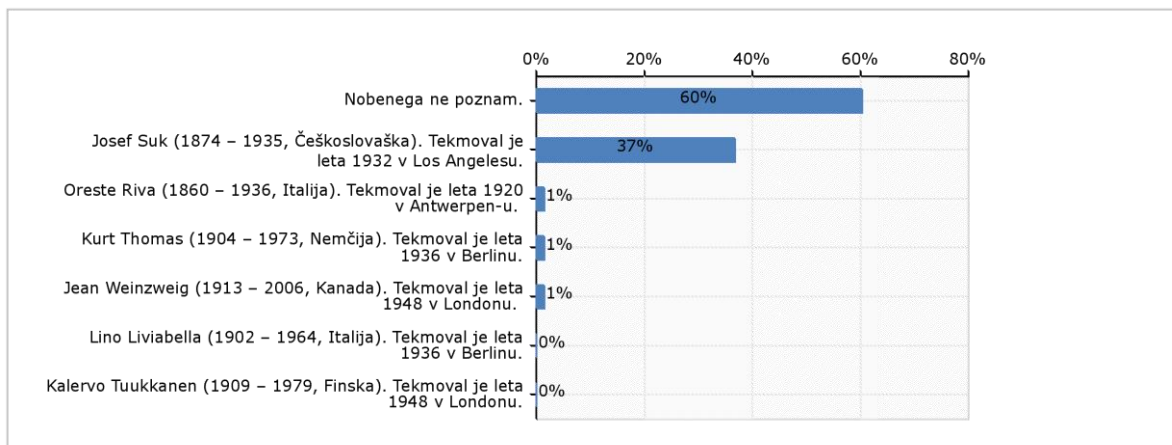
8. Vprašanje: Na poletnih olimpijskih igrah moderne dobe, so v obdobju od leta 1912 do leta 1948 podelili 5 zlatih medalj v disciplini glasba. Kateri prejemniki zlate medalje so vam poznani? Označite njihova imena!

Graf 2: Razporeditev odgovorov na vprašanje o prepoznavnosti prvonagrajenih skladateljev na olimpijskih igrah

Razlaga grafa: Iz tega grafa je razvidno, da kar 65% vprašanih ne poznana nobenega prejemnika zlate medalje, med naštetimi je najbolj poznan Werner Egk (29%), Paula Höfferja pozna 4% vprašanih, Ricarda in Moniera poznajo 3%, nobeden pa ne pozna Zbigniewa Turskega.

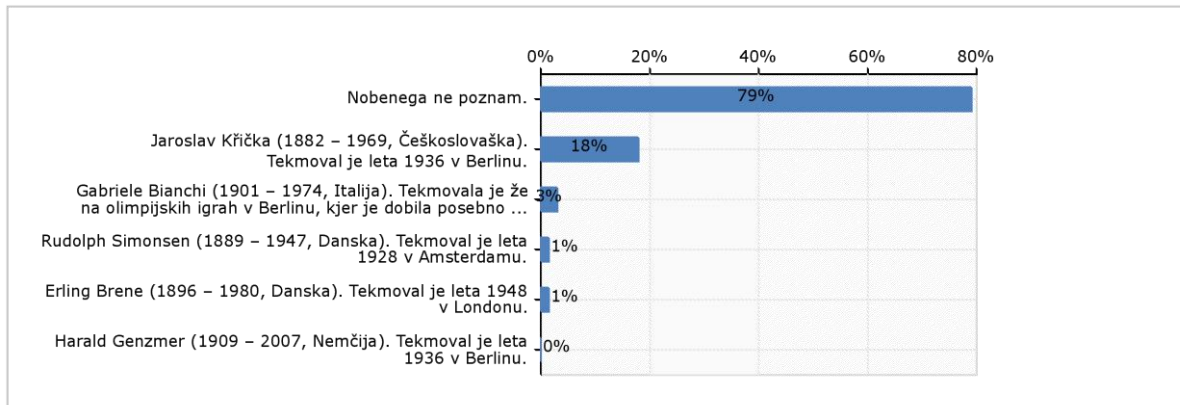
9. Vprašanje: Podelili so tudi 6 srebrnih medalj. Kateri prejemniki srebrne medalje so vam poznani? Označite njihova imena!

Graf 3: Razporeditev odgovorov na vprašanje o prepoznavnosti drugonagrajenih skladateljev na olimpijskih igrah

Razlaga grafa: Iz grafa je razvidno, da 60% anketirancev ne pozna nobenega skladatelja, ki je prejel srebrno medaljo, najbolj znan je Josef Suk(37%), ostale skladatelje Rivo, Thomasa in Weinzwiega poznani le 1% anketirancev, nihče pa ne pozna Lina Liviabella in Kalerva Tuukkanena.

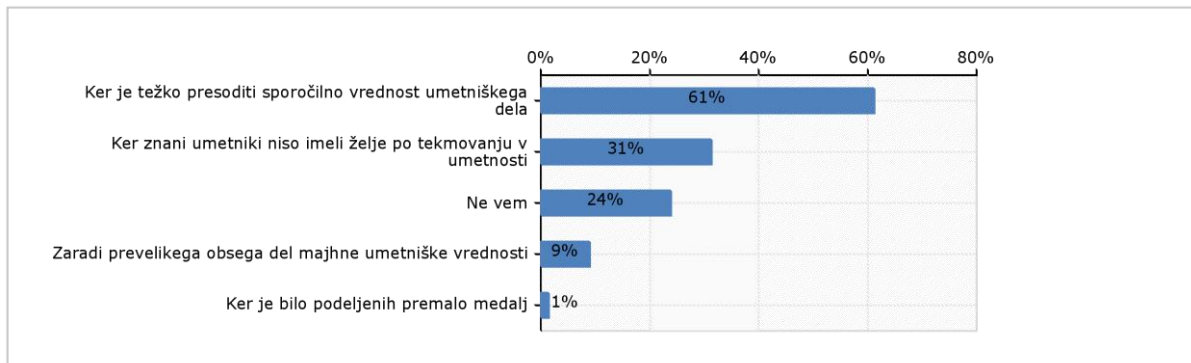
10. Vprašanje: Podeljenih je bilo 6 bronastih medalj. Kateri prejemniki bronaste medalje so vam poznani? Označite njihova imena!

Graf 4: Razporeditev odgovorov na vprašanje o prepoznavnosti tretjenagrajenih skladateljev na olimpijskih igrah

Razlaga grafa: Iz grafa je razvidno, da kar 80% anketirancev ne pozna nobenega omenjenega skladatelja. Ostali skladatelji so minimalno poznani.

11. Vprašanje: Kaj menite, zakaj so ukinili glasbena tekmovanja na poletnih olimpijskih igrah?

Graf 5: Razporeditev odgovorov na vprašanje o vzrokih za ukinitve umetniških tekmovanj na olimpijskih igrah

Razlaga grafa: 61% učiteljev glasbene umetnosti je mnenja, da so ukinili tekmovanja, zaradi tega, ker je težko presoditi sporočilno vrednost umetniškega dela, 31% jih meni, da znani umetniki niso imeli želje po tekmovanju v umetnosti, 24% jih ne ve, zakaj so ukinili umetnostne discipline na olimpijskih igrah, 9% jih je mnenja, da je bilo preveč del majhne umetniške vrednosti, 1% pa, da je bilo podeljenih premalo zlatih medalj.

12. Vprašanje: Ali poznate Slovensko glasbeno olimpijado?

Razlaga: Velika večina (84%) vprašanih pozna Slovensko glasbeno olimpijado, ostali (16%) tovrstnega tekmovanja ne poznajo.

13. Vprašanje: Ste kdaj sodelovali kot tekmovalec na Slovenski glasbeni olimpijadi?

Razlaga: Skoraj vsi učitelji glasbene umetnosti (96%) niso sodelovali na Slovenski glasbeni olimpijadi, preostali 4% so to možnost imeli.

3.2.2 Analiza ankete izvedene pri študentih glasbene pedagogike

Anketa je bila izvedena med 24.2.2019 in 5.3.2019. Pri anketi je sodelovalo 27 anketirancev.

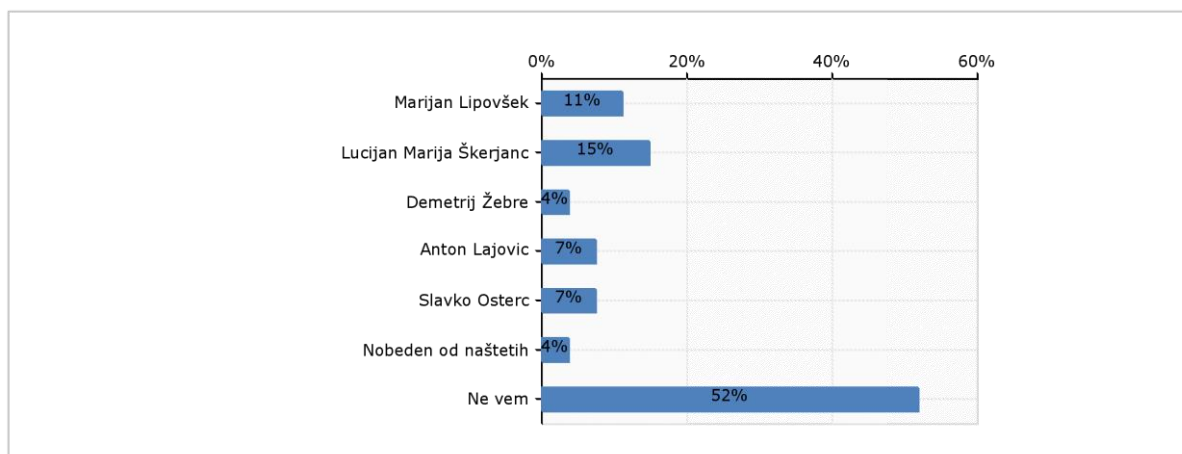
1. Vprašanje: Ali vam je poznano, da so obstajala na olimpijskih igrah moderne dobe tekmovanja v umetnosti za glasbenike – skladatelje vzporedno s tekmovanji športnikov?

Razlaga: 37% študentov glasbene pedagogike je seznanjeno s tekmovanji v umetnosti na olimpijskih igrah, 63% anketirancev je odgovorilo, da tega ne pozna.

2. Vprašanje: Se vam zdi mogoče, da se je takšnega dogodka udeležil slovenski skladatelj?

Razlaga: Na to vprašanje je odgovorilo pritrdilno 44% anketirancev, 7% jih meni, da to ni mogoče, 48% pa tega ne ve.

3. Vprašanje: Kaj menite, kateri izmed naštetih skladateljev se je odločil tekmovati za olimpijsko medaljo leta 1936 na olimpijskih igrah v Berlinu?

Graf 6: Razporeditev odgovorov na vprašanje o slovenskem skladatelju-olimpioniku

Razlaga grafa: Iz grafa je razvidno, da 52% vprašanih ne ve, kateri skladatelj se je odločil tekmovati za olimpijsko medaljo, 15% jih meni, da je to bil Lucijan Marija Škerjanc, 11%, da je to Marijan Lipovšek, 7% anketirancev meni, da sta se za tekmovanje odločila Anton Lajovic in Slavko Osterc, le 4% anketirancev je pravilno odgovorilo, da je ta skladatelj Demetrij Žebre, enak odstotek pa meni, da ni nobeden od naštetih skladateljev ustvaril umetniško delo za olimpijsko medaljo.

4. Vprašanje: Kaj menite, ali ima na tekmovanju stopnja glasbene izobrazbe (akademski glasbenik – komponist, skladatelj brez formalne izobrazbe) vpliv na rezultat tekmovanja? (Prosimo, pojasnite izbrani odgovor).

Razlaga: 54% anketirancev je mnenja, da izobrazba ima vpliv na rezultat, 46% pa nima takšnega mnenja.

Omenil bom nekaj pojasnil študentov, ki so se mi zdela zanimiva, k izbranemu odgovoru. En anketiranec je zapisal, da vpliva na rezultat tekmovalčeva osebna želja po glasbenem ustvarjanju ali poustvarjanju in predvsem navdih, ki ga nosi v sebi. Stopnja glasbene izobrazbe ima vpliv, ker glasbenik skozi leta izobraževanja pridobiva pomembne izkušnje, napotke, ki mu

pomagajo pri učinkovitejšem, bolj raznolikem in uspešnejšem ustvarjanju in zaradi večjega poznavanja glasbenih elementov.

Nekdo je zapisal, da predvideva, da stopnja glasbene izobrazbe ne vpliva na rezultat tekmovanja, saj tudi športnik ne rabi visoke formalne izobrazbe na področju športa – predvsem je pomemben je dosežek oz. rezultat.

Omenjeno je bilo tudi, da je iz zgodovine znanih več primerov genijev (npr. Musorgski), ki niso imeli formalne izobrazbe in so dosegali izjemne dosežke.

5. Vprašanje: Ali menite, da je mogoče oblikovati kriterije za ocenjevanje skladb tako, da bi bili rezultati povsem objektivni in da subjektivni vpliv posameznih članov žirije ne bi bil mogoč pri ocenjevanju?

Razlaga: Velika večina (96%) meni, da ni mogoče oblikovati kriterijev za ocenjevanje skladb tako, da bi bili rezultati povsem objektivni, 4% vprašanih pa meni, da je mogoče oblikovati takšne kriterije, ki omogočajo, da so rezultati povsem objektivni in subjektivni vpliv žirantov ni mogoč.

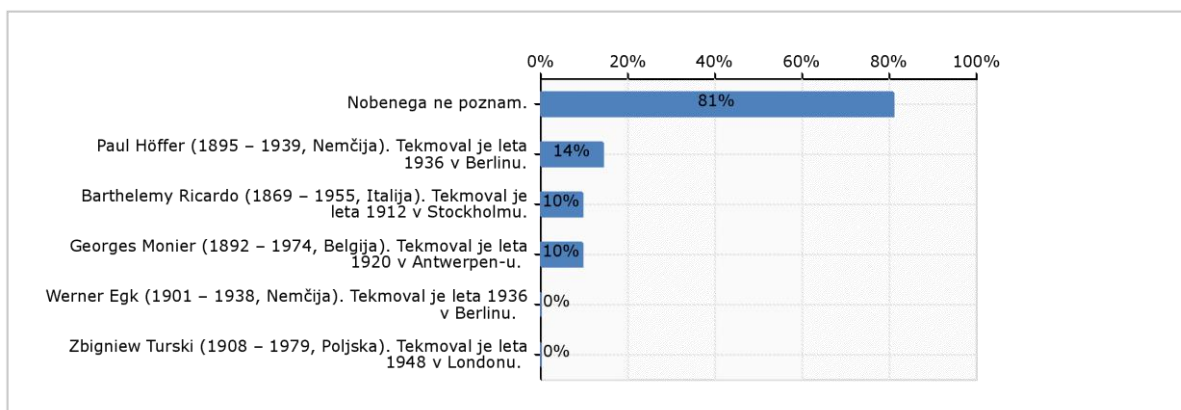
6. Vprašanje: Ali lahko slovenski skladatelji pošljejo svoja umetniška dela na tekmovanje pri nas oziroma v tujini? (Če poznate kakšno tovrstno tekmovanje, vas prosim, da ga zapišite).

Razlaga: 36% meni, da imajo slovenski skladatelji možnost poslati umetniška dela na tekmovanja, nihče ni mnenja, da to ni mogoče, 64% pa jih ne pozna nobenega tekmovanja.

7. Vprašanje: Ali ste imeli že kdaj kakšno možnost tekmovati, kjer ste lahko predstavili svoje ustvarjalne glasbene dosežke? (Če ste, prosimo, zapišite kje in kdaj je to bilo ter kakšne so vaše izkušnje s tem).

Razlaga: 14% bodočih učiteljev glasbe je imelo možnost tekmovati na tekmovanju, kjer so lahko predstavili svoje ustvarjalne dosežke, 86% jih ni imelo te možnosti.

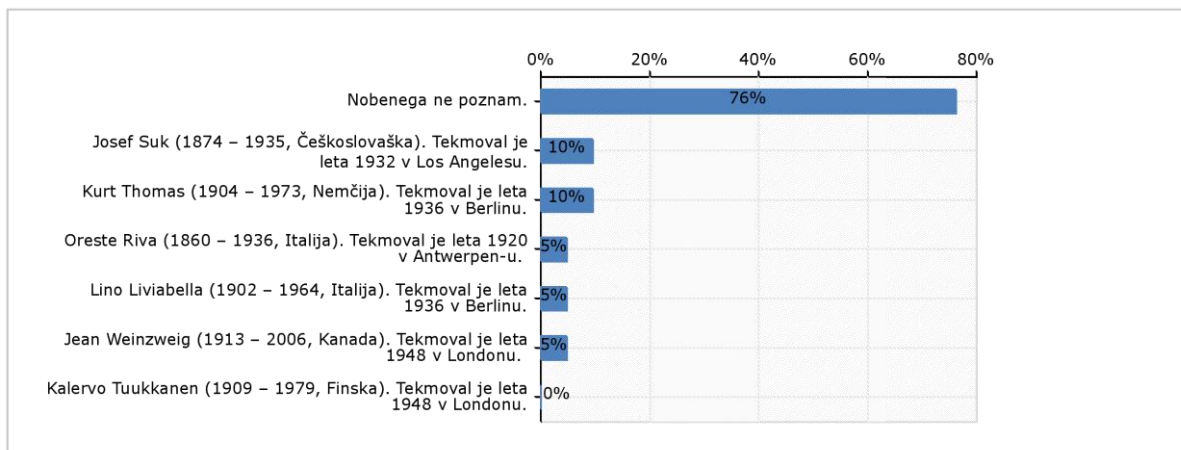
8. Vprašanje: Na poletnih olimpijskih igrah moderne dobe, so v obdobju od leta 1912 do leta 1948 podelili 5 zlatih medalj v disciplini glasba. Kateri prejemniki zlate medalje so vam poznani? Označite njihova imena!

Graf 7: Razporeditev odgovorov na vprašanje o prepoznavnosti prvonagrajenih skladateljev na olimpijskih igrah

Razlaga grafa: Iz grafa je razvidno, da 81% anketirancev ne pozna nobenega prejemnika zlate medalje, 14% anketirancev pozna Höfferja, 10% vprašanih pozna Ricarda in Monierja, Egk in Turski pa anketirancem nista poznana.

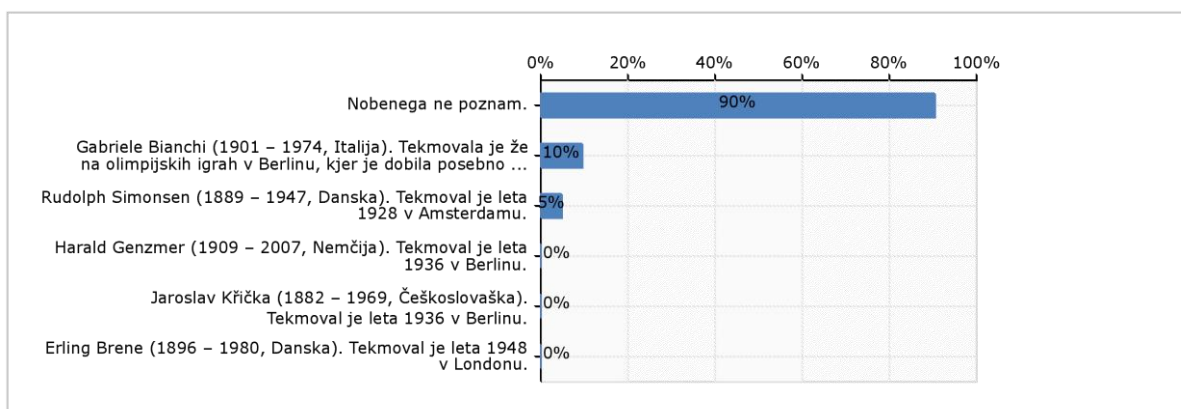
9. Vprašanje: Podelili so tudi 6 srebrnih medalj. Kateri prejemniki srebrne medalje so vam poznani? Označite njihova imena!

Graf 8: Razporeditev odgovorov na vprašanje o prepoznavnosti drugonagrajenih skladateljev na olimpijskih igrah

Razlaga grafa: Večina vprašanih (76%) ne pozna nobenega prejemnika srebrne medalje, po 10% anketirancev pozna Suka ter Thomasa, 5% anketirancev pozna Rivo, Liviabello ter Weinzweiga, Tuukkanen pa je povsem nepoznan skladatelj.

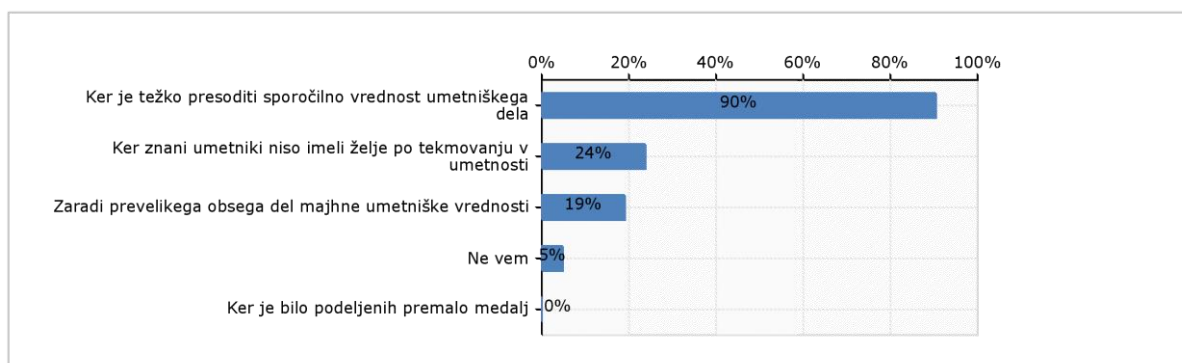
10. Vprašanje: Podeljenih je bilo 6 bronastih medalj. Kateri prejemniki bronaste medalje so vam poznani? Označite njihova imena!

Graf 9: Razporeditev odgovorov na vprašanje o prepoznavnosti tretjenagrajenih skladateljev na olimpijskih igrah

Razlaga grafa: Velika večina anketirancev (90%) ne pozna nobenega prejemnika bronaste medalje, 10% pozna Gabriello Bianchi, 5% Simonsena, skladatelji Genzmer, Krička in Brene so povsem nepoznani.

11. Vprašanje: Kaj menite, zakaj so ukinili glasbena tekmovanja na poletnih olimpijskih igrah?

Graf 10: Razporeditev odgovorov na vprašanje o vzrokih za ukinitvev umetniških tekmovanj na olimpijskih igrah

Razlaga grafa: 90% vprašanih je mnenja, da so ukinili glasbena tekmovanja zato, ker je težko presoditi sporočilno vrednost umetniškega dela, 24% jih meni, da so jih ukinili zaradi odpora znanih umetnikov do tekmovanja, 19% vprašanih meni, da je bilo preveč del majhne umetniške vrednosti, 5% jih ne ve, zakaj so ukinili tekmovanja, noben ne meni, da so jih ukinili zaradi premajhnega števila podeljenih medalj.

12. Vprašanje: Ali poznate Slovensko glasbeno olimpijado?

Razlaga: Dobra polovica anketirancev (57%) pozna Slovensko glasbeno olimpijado, preostalih 43% jih ne pozna Slovenske glasbene olimpijade.

13. Vprašanje: Ste kdaj sodelovali kot tekmovalec na Slovenski glasbeni olimpijadi?

Razlaga: 95% vprašanih se ni udeležilo tekmovanja na Slovenski glasbeni olimpijadi, le 5% anketirancev se je udeležilo tega tekmovanja.

3.2.3 Analiza ankete izvedene pri slovenskih skladateljih

Anketa je bila izvedena med 26.2.2019 in 5.3.2019 pri slovenskih skladateljih. Pri spletnem anketnem vprašalniku je sodelovalo 17 anketirancev.

- 1. Vprašanje: Ali bi se udeležili tekmovanja glasbenikov – komponistov v disciplini umetnost na olimpijskih igrah, kot si jih je zamislil baron Pierre de Coubertin, če bi danes še obstajala? (Prosimo, da zapišite razloge za vašo odločitev).**

Razlaga: 59% skladateljev bi se udeležilo takšnega tekmovanja, 41% se ga ne bi.

Svoje odločitve so anketiranci zanimivo pojasnili. Tekmovanja bi se udeležil, če bi šlo za resno glasbeno spodbudo, v nasprotnem primeru ne. Nekdo je zapisal, da bi se udeležil, če bi bil upoštevan umetniški vidik in ne le obrtniški. Glavni razlog za udeležbo na tekmovanju bi lahko bil izziv - prispevati nekaj v skupno zakladnico idej, fantazij, umetniških dosežkov; biti del ustvarjalne skupnosti. Skladatelji, ki se ne bi udeležili tekmovanja, so svoje argumente pojasnili tako: bistvo umetnosti se upira tekmovalnosti, skladanje je individualno izražanje in se ne more meriti s točkami, v glasbi oz. umetnosti se ne more tekmovati kot v športu, umetnost ni tekma ter nisem pristaš tekmovanj v umetnosti.

- 2. Vprašanje: Kaj menite, ali bi na takšnem tekmovanju stopnja glasbene izobrazbe skladatelja tekmovalca vplivala na vrhunski rezultat? (Prosimo, da zapišite vaše osebno mnenje).**

Razlaga: 65% anketirancev meni, da bi izobrazba vplivala na rezultat, 35% ni tega mnenja.

Skladatelji so na to vprašanje dodali zanimive komentarje. Na vrhunski rezultat bi stopnja izobrazbe zagotovo vplivala, pa ne le formalna izobrazba, temveč tudi neformalna in tudi ne zgolj glasbena, temveč splošna in tudi vse življenjske izkušnje. Vse to daje umetniku potrebna znanja in širino za ustvarjanje. V resni glasbi je prav izobrazba izrednega pomena, potrebuješ visoko stopnjo izobrazbe, brez nje skladatelj ne more tretirati lastne glasbene misli. Eden izmed anketirancev je zapisal, da obstaja težava povezana z merljivostjo, ki je prepuščena vsakemu posamezniku in je predvsem individualna ter do neke mere je kakovost sicer razvidna že iz samih notnih zapisov. Vendar je v današnjih časih razkrojenih vrednot nemogoče ocenjevati (z istimi vatli) popolnoma različne stvaritve.

- 3. Vprašanje: Ali menite, da je mogoče oblikovati kriterije za ocenjevanje skladb tako, da bi bili rezultati povsem objektivni in da subjektivni vpliv posameznih članov žirije ne bi bil mogoč pri ocenjevanju?**

Razlaga: Večina vprašanih (88%) meni, da ni mogoče oblikovati kriterijev, da bi bili rezultati objektivni, 6% je mnenja, da je to mogoče in 6% ne ve.

- 4. Vprašanje: Ali ima na vašo skladateljsko ustvarjalnost vpliv naročilo za pisanje novega glasbenega dela?**

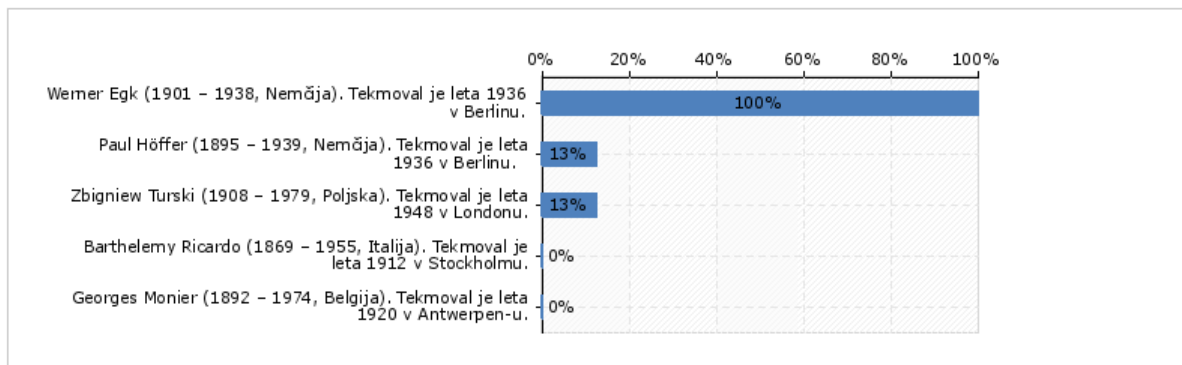
Razlaga: Na ustvarjalnost 88% anketirancev ima vpliv naročilo za pisanje novega glasbenega dela, na preostalih 12% pa ne vpliva.

- 5. Vprašanje: Ste že kdaj tekmovali kot skladatelj in samo v ta namen ustvarili glasbeno delo? (Če ste, prosimo, zapišite kje in kdaj je to bilo).**

Razlaga: 53% skladateljev je že tekmovalo in so samo v ta namen ustvarili umetniško delo, 47% tega ni storilo.

Posamezni skladatelji so navedli različna tekmovanja, npr. mednarodno tekmovanje Johann Joseph Fux 2000 v Grazu, mednarodno tekmovanje Prix du merite culturel et artistique v Parizu leta 1969. Tekmovali so v Sloveniji (npr. natečaj novih skladb Eegis carminis v Kopru), v Angliji, na Švedskem, Italiji, Bolgariji, na Hrvaškem, v Srbiji in v ZDA.

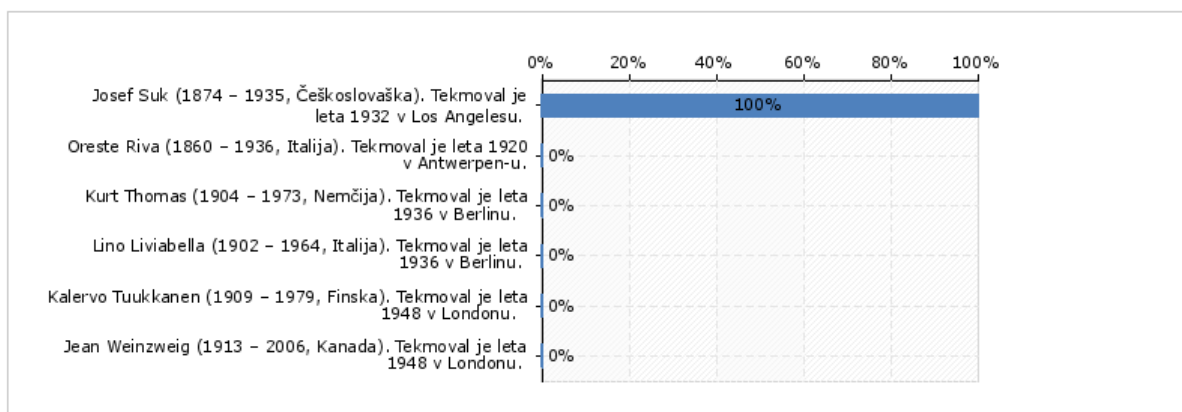
6. Vprašanje: Na poletnih olimpijskih igrah moderne dobe, so v obdobju od leta 1912 do leta 1948 podelili 5 zlatih medalj v disciplini glasba. Kateri prejemniki zlate medalje so vam poznani?

Graf 11: Razporeditev odgovorov na vprašanje o prepoznavnosti prvonagrajenih skladateljev na olimpijskih igrah

Razlaga grafa: Vsi anketiranci poznajo Wernerja Egka, Höfferja ter Turskega pozna le 13% vprašanih, Ricarda in Moniera pa slovenskim skladateljem nista poznana.

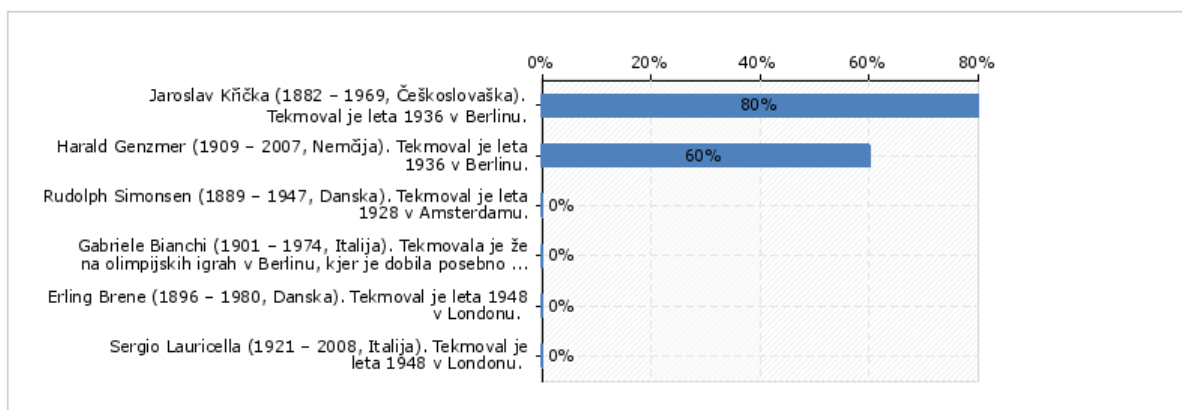
7. Vprašanje: Podelili so tudi 6 srebrnih medalj. Kateri prejemniki srebrne medalje so vam poznani?

Graf 12: Razporeditev odgovorov na vprašanje o prepoznavnosti drugonagrajenih skladateljev na olimpijskih igrah

Razlaga grafa: V tem grafu lahko vidimo, da vsi skladatelji poznajo Josefa Suka, ostali naštetih skladateljev Riva, Thomas, Liviabella, Tuukkanen, ter Weinzwiega so jim povsem nepoznani.

8. Vprašanje: Podeljenih je bilo 6 bronastih medalj. Kateri prejemniki bronaste medalje so vam poznani?

Graf 13: Razporeditev odgovorov na vprašanje o prepoznavnosti tretjenagrajenih skladateljev na olimpijskih igrah

Razlaga grafa: Iz tega grafa je razvidno, da 80% vprašanih pozna Jaroslava Kričko, 60% jih pozna Harald Genzmera, ostali skladatelji Simonsen, Bianchijeva, Brene, ter Lauricella so nepoznani.

9. Vprašanje: Tudi Slovenci imamo skladatelja, ki se je udeležil tekmovanja leta 1936 v Berlinu. Označite, kateri skladatelj je to bil.

Razlaga: Večina anketirancev (71%) ne ve, kateri skladatelj je to bil, 18% jih je pravilno odgovorilo, da je to Demetrij Žebre, 6% pravi, da je to bil Slavko Osterc, 6% je mnenja, da ni bil nobeden od naštetih. Noben anketiranec ni označil Marijana Lipovška, Lucijana Marijo Škerjanca in Antona Lajovica.

10. Vprašanje: Kaj menite, zakaj so ukinili glasbena tekmovanja na poletnih olimpijskih igrah? Možnih je več odgovorov.

Razlaga: 59% skladateljev meni, da so ukinili glasbena tekmovanja zato, ker je težko presoditi sporočilno vrednost umetniškega dela, 41% jih je mnenja, da so jih ukinili zato, ker znani umetniki niso imeli želje po tekmovanju, 29% vprašanih ne ve, zakaj so ukinili tekmovanja, 18% skladateljev meni, da so jih ukinili zaradi prevelikega obsega del majhne vrednosti, nobeden pa ne meni, da je bilo podeljenih premalo medalj.

11. Vprašanje: Kaj bi vam pomenila osvojena zlata medalja na olimpijskih igrah v disciplini glasba? Možnih je več odgovorov.

Razlaga: 65% bi pomenilo promocijo njihove ustvarjalnosti, 41% prepoznavnost v skladateljskih krogih, 35% ugled, 29% navdih za novo ustvarjanje, 12% pa ne bi pomenila nič.

12. Vprašanje: Če bi vas Olimpijski komite Slovenije povabil kot priznanega skladatelja k sodelovanju, da ustvarite novo glasbeno delo za umetniški program, ki ne bo imel tekmovalnega značaja, ali bi se odzvali na takšno povabilo.

Razlaga: 82% skladateljev bi se odzvalo na takšno povabilo, preostalih 18% se ne bi.

4. ZAKLJUČEK

Raziskovalno nalogo z naslovom *Glasba – tekmovalna disciplina na olimpijskih igrah* sem izbral predvsem zato, ker me je zanimalo, koliko so poznana tekmovalna umetnikov za olimpijske medalje na olimpijskih igrah v obdobju med leti 1912 in 1948. Svojo zamisel sem predstavil najprej mami, ki je učiteljica glasbene umetnosti na moji šoli. Ker pa je tema vezana na glasbo in šport, sem za somentorstvo zaprosil tudi mojega razrednika in učitelja športa. Z mentorico sva skupaj izdelala načrt, kako bova izpeljala projekt. Najprej sva poiskala ustrezno literaturo, nato sva izdelala hipoteze, cilje in pričakovane rezultate, ki sva jih na koncu raziskave potrdila oziroma ovrgla.

Na začetku sem želel pridobiti čim več informacij o povezavi glasbe s športom. Znano je, da so v antični Grčiji izvajali telesne vaje ob glasbi. Stari Grki so verjeli, da glasba pri zahtevnih atletskih disciplinah izboljšuje koordinacijo gibov.

Z velikim zanimanjem prebiram in spoznavam vse, kar se navezuje na antiko in kulturo stare Grčije. Zato mi je bilo še posebej zanimivo, ko smo v 7. razredu pri predmetu glasbena umetnost omenili, da je bila glasba poleg gimnastike, aritmetike, geometrije in astronomije obvezen predmet v šolanju starih Grkov in da je grški filozof Platon menil, da lahko glasba v človekov značaj vtisne trajen pečat.

V teoretičnem delu sem raziskal antična športna in glasbena tekmovalna, kot so: olimpijske igre v Olimpiji, nemejske igre v Argolidi, istmijske igre v Korintu, pitijske igre v Delfih. Nato sem sledil idejam barona Pierra de Coubertina o oživitvi antičnih olimpijskih iger in tekmovalj v športih in umetnostih.

V empiričnem delu sem najprej opravil intervju s strokovnjakinjo dr. Karmen Salmič Kovačič, muzikologinjo in izjemno poznavalko glasbe Demetrija Žebreta, ki mi je nazorno pojasnila razloge, zakaj se je odločila za študij muzikologije in zakaj je svojo raziskavo namenila analizi orkestralnih del Demetrija Žebreta. Povedala pa je tudi, da je pri tekmovaljih v umetnostih umetniško vrednost del težje meriti kot fizične spretnosti v športu.

Nato sem pripravil dva spletna anketna vprašalnika. Prvi je bil namenjen učiteljem glasbene umetnosti in študentom glasbene pedagogike, drugi pa slovenskim skladateljem, ki so včlanjeni v Društvo slovenskih skladateljev. S tema dvema vprašalnikoma sem želel pridobiti informacije o tem, kakšno je njihovo mnenje o glasbenih tekmovaljih in ali so jim znana olimpijska tekmovalna v umetnostih. Zanimalo me je tudi, ali slovenski učitelji glasbene umetnosti in bodoči glasbeni pedagogi vedo, kateri slovenski skladatelj je ustvaril skladbo za tekmovalje na olimpijskih igrah. Ugotovil sem, da večina študentov glasbene pedagogike (63%) in učiteljev glasbene umetnosti (67%) ne pozna tekmovalj v umetnostnih na olimpijskih igrah. Ugotovil sem tudi, da je večina prejemnikov medalj pedagogom in skladateljem nepoznanih. Med učitelji jih 61% meni, da je za vrhunski rezultat pomembna visoka stopnja izobrazbe tekmovalca, podoben procent skladateljev (65%) jih je enakega mnenja, medtem ko imajo študentje nižji odstotek takšnega mnenja (54%). Večina anketirancev se strinja, da ni mogoče oblikovati kriterija za ocenjevanje, ki bi bil povsem objektivni. Zanimiv je podatek, da se 59% skladateljev ne bi udeležilo tekmovalja za olimpijsko medaljo v disciplini umetnost, če bi danes še obstajalo tovrstno tekmovalje. 53% skladateljev je že tekmovalo in samo v ta namen ustvarilo glasbeno delo preostalih 47% še ni. Zanimiv je podatek, ki sem ga dobil pri skladateljih, in sicer, da bi se 82% skladateljev odločilo napisati skladbo za umetniški program na olimpijskih igrah, če bi jih Olimpijski komite Slovenije povabil k sodelovanju.

Pred izvedbo anketnega spletnega vprašalnika sem si zastavil tri hipoteze:

H1: Tekmovanja v umetnosti na olimpijskih igrah so pri slovenskih skladateljih ter učiteljih glasbene umetnosti dobro poznana.

H2: Skladatelj Demetrij Žebre ni poznan kot tekmovalec, ki je ustvaril skladbo za olimpijske igre v Belinu leta 1936.

H3: Glasbena tekmovanja na poletnih olimpijskih igrah so ukinili zaradi prevelikega obsega del majne umetniške vrednosti.

H1: Tekmovanja v umetnosti na olimpijskih igrah so pri slovenskih skladateljih ter učiteljih glasbene umetnosti dobro poznana – to hipotezo moram v celoti ovreči, saj sem po analizi anketnega vprašalnika ugotovil, da večina vprašanih ne ve za tekmovanja v umetnosti na olimpijskih igrah.

H2: Skladatelj Demetrij Žebre ni poznan kot tekmovalec, ki je ustvaril skladbo za olimpijske igre v Belinu leta 1936 – to hipotezo lahko potrdim, saj ga samo 15% učiteljev pozna kot tekmovalca. Pri bodočih učiteljih je še bolj nepoznan, saj ga le 4% pozna kot tekmovalca. Tudi med slovenskimi skladatelji je v tem pogledu skoraj dokaj nepoznan(18%).

H3: Glasbena tekmovanja na poletnih olimpijskih igrah so ukinili zaradi prevelikega obsega del majne umetniške vrednosti – to hipotezo lahko le delno potrdim, saj je analiza anketnih vprašalnikov pokazala, da anketiranci v veliki večini menijo, da je težko presoditi sporočilno vrednost umetniškega dela.

Na koncu se mi poraja vprašanje, zakaj je velika večina skladateljev tekmovalcev, ki so prejeli olimpijske medalje za ustvarjena umetniška dela v obdobju od leta 1912 do 1948 (5 zlatih medalj, 6 srebrnih in 6 bronastih medalj podeljenih na 7 olimpijskih igrah) tonila v pozabo. Ali njihov opus še ni raziskan? To bi lahko bil predmet nove raziskave.

5. VIRI IN LITERATURA

5.1 Literatura

- Anninos, S., V: de Coubertin, P., Philimon, T.J., Politis, N.G., Anninos, C., 1897. Die Olympischen spiele 776 v. Chr. – 1896 n. Chr., Zweiter teil. Athen: Carl Beck; Leipzig: F. Volckmar.
- Anonimus, 1972. Die Spiele – The official report of the Organizing Committee for the Games of the XXth Olympiad Munich 1972, Volume 1. München: pro Sport.
- Anonimus, 1978. Montréal 1976: Games of the XXI Olympiad – Official report, Volume 1. Ottawa: COJO.
- Anonimus, 1997. The official report of the centennial Olympic Games, Volume 1. Atlanta: Peachtree publishers.
- Atchity, K.J., Mc Kenna, R. (ur.), 1999. The classical Greek reader. Oxford: Oxford University Press.
- Bergvall, E. (ur.), 1913. The fifth Olympiad – The official report of the Olympic games of Stockholm 1912. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Bowra, C.M., 1968. Klasična Grčija. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Comité Olympique Français, 1924. Les jeux de la VIII Olympiade: Rapport officiel. Paris: Librairie de France.
- Cook, T.A., 1909. The fourth Olympiad: The official report. London: The British Olympic Association.
- Golden, M., 2004. Sport in the ancient world from A to Z. London: Routledge.
- Howatson, M.C. (ur.), 1998. Antika. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Hyde W.W., 1921 Olympic victor monuments and Greek athletic art. Washington: The Carnegie institution of Washington.
- Javornik, M., 2006. Individualizem in šport v prostoru – diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani: Fakulteta za družbene vede.
- Kolkka, S. (ur.), 1955. The official report of the organizing committee for the games of the XV Olympiad Helsinki 1952. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Lambros, S.P., Politis, N.G., 1896. Die Olympischen spiele 776-1896; The Olympic games. Erster theil. Athen: Carl Beck; Leipzig: F. Volckmar.
- Lipičnik, A., 2017. Slovenci ste pet let pred nami. Zarja, letnik III, št. 25, 20.6.2017.
- Lucas, J.P., 1905. The Olympic games 1904. St. Louis, MO: Woodward & Tiernan printing co.
- Mérilon, M.D., 1901. Exposition universelle internationale de 1900 à Paris: Concours internationaux d'exercices physiques et de sports – rapports, Tome I. Paris: Imprimerie nationale.
- Mérilon, M.D., 1902. Exposition universelle internationale de 1900 à Paris: Concours internationaux d'exercices physiques et de sports – rapports, Tome II. Paris: Imprimerie nationale.
- Rhegion – Marconi, C., 2007. *Temple Decoration and Cultural Identity in the Archaic Greek World: The Metopes of Selinus*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Richter, F. (ur.), 1937a. The XIth Olympic games Berlin, 1936: Official report, Volume I. Berlin: Organisationskomitee für die XI. Olympiade Berlin 1936 E.V..
- Richter, F. (ur.), 1937b. The XIth Olympic games Berlin, 1936: Official report, Volume II. Berlin: Organisationskomitee für die XI. Olympiade Berlin 1936 E.V..
- Skarveli, E., Zervos, I. (ur.), 2005. Official report of the XXVIII Olympiad, Volume 1. Athens: Organising committee for the Olympic Games.
- Stanton, R., 2000. The forgotten Olympic Art Competitions: The story of the Olympic Art Competitions of the 20th Century. Victoria, B.C.: Trafford.

- Sullivan, J.E., 1905. Spalding's official athletic almanac for 1905: special olympic number containing the official report of the olympic games of 1904. New York: The American publishing company.
- Sydney Organizing Committee, 2001. Official report of the XXVII Olympiad Sydney 2000, Volume 2. Sydney: Sydney Organizing Committee for the Olympic Games.
- Tokugawa, I., 1940. Report of the Organising Committee on its work for the XIIth Olympic Games of 1940 in Tokyo until the relinquishment. Tokyo: The Organising Committee of the XIIth Olympiad.
- The organising committee, 1951. The official report of the Organizing committee for the XIV Olympiad – London 1948. London: McCorquodale & Co.
- Ziffren, P., Ueberroth, P.V., Usher, H.L., Perelman, R.B., 1985. Official report of the Games of the XXIIIrd Olympiad Los Angeles, 1984, Volume 1. Los Angeles: Los Angeles Olympic Organizing Committee.

5.2 Viri z medmrežja

- 12 olimpijskih bogov, 2019. <https://sites.google.com/site/klaragrki1/bogovi/12-olimpijskih-bogov> [dostop: 1.3.2019]
- Ancient Olympics, 2016. <http://www.olympicssports.com/ancient-olympics/> [dostop: 4.4.2017]
- Art competitions at the summer Olympics, 2017. https://en.wikipedia.org/wiki/Art_competitions_at_the_Summer_Olympics [dostop: 23.2.2017]
- Atiški koledar, 2017. https://sl.wikipedia.org/wiki/Ati%C5%A1ki_koledar [dostop: 12.4.2017]
- Konstantinos Zappas, 2016. https://en.wikipedia.org/wiki/Konstantinos_Zappas [dostop: 7.5.2017]
- Leuven, 2012a <http://ancientolympics.arts.kuleuven.be/eng/TC014EN.html> [dostop: 12.3.2017]
- Leuven, 2012b <http://ancientolympics.arts.kuleuven.be/eng/TC015EN.html> [dostop: 12.3.2017]
- Locris - <https://en.wikipedia.org/wiki/Locris> [dostop: 14.4.2017]
- Muses - <https://en.wikipedia.org/wiki/Muses> [dostop: 3.1.2018]
- Muze, 2019. http://www.o-4os.ce.edus.si/gradiva/zgo/grki/grki_verovanje_Ol/muze.html [dostop: 19.2.2019]
- Neron, 2019. <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=43464> [dostop: 3.2.2019]
- Olympic medal, 2018. https://en.wikipedia.org/wiki/Olympic_medal [dostop: 3.1.2018]
- Perseus Project, 2004 <http://www.perseus.tufts.edu/Olympics/faq1.html> - 8.4.2017 [dostop: 8.4.2017]
- Roman Greece https://en.wikipedia.org/wiki/Roman_Greece [dostop: 12.4.2017]
- Second Sino-Japanese War, 2017 https://en.wikipedia.org/wiki/Second_Sino-Japanese_War [dostop: 24.5.2017]
- Salmič Kovačič, 2019. http://www.slomd.si/predavanje_karmen_salmic_kovacic.html [dostop: 3.3.2019]
- Seoul Olympic Organizing Committee, 1989. Games of the XXIV Olympiad Seoul 1988: Official report. Seoul: Seoul Olympic Organizing Committee.

- Skladatelj tedna, 2019. <https://ars.rtv slo.si/wp-content/uploads/2019/01/demetrijzebredlib1.jpg> [dostop: 2.3.2019]
- Slovenski biografski leksikon, 2019. <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi893532/> [dostop: 2.3.2019]
- Stusowski, D., 2017. Emperor Nero competed in the Olympics' chariot racing with 6 horses more than his competitors. <http://historycollection.co/nero-olympic-hero/2/> [dostop: 3.1.2018]
- TEMSIG (Tekmovanje mladih slovenskih glasbenikov in baletnih plesalcev) <http://www.zsgs.si/temsig/> [dostop: 3.1.2018]
- The music in the Olympic Games, 2018 <http://www.fhw.gr/olympics/modern/en/history/h406.html> [dostop: 8.1.2018]
- The Olympics, 2019. <https://www.historyonthenet.com/the-olympics-pierre-de-coubertin> [dostop: 1.3.2019]
- Winter war, 2017. https://en.wikipedia.org/wiki/Winter_War [dostop: 24.5.2017]
- Zappas Olympics, 2017. https://en.wikipedia.org/wiki/Zappas_Olympics [dostop: 7.5.2017]
- ZOTKS (Zveza za tehnično kulturo Slovenije) – **dostopno 3.1.2018 na naslovu:** <http://www.zotks.si> [dostop: 3.1.2018]

6. PRILOGE

6.1 Anketni vprašalnik za učitelje glasbene umetnosti

1. Ali vam je poznano, da so obstajala na olimpijskih igrah moderne dobe tekmovanja v umetnosti za glasbenike – skladatelje vzporedno s tekmovanji športnikov?

DA NE

2. Se vam zdi mogoče, da se je takšnega dogodka udeležil slovenski skladatelj.

DA NE NE VEM

3. Kaj menite, kateri izmed naštetih skladateljev se je odločil tekmovati za olimpijsko medaljo leta 1936 na olimpijskih igrah v Berlinu?

- a) Marijan Lipovšek
- b) Lucijan Marija Škerjanc
- c) Demetrij Žebre
- d) Anton Lajovic
- e) Slavko Osterc
- f) Nobeden od naštetih
- g) Ne vem

4. Kaj menite, ali ima na tekmovanju stopnja glasbene izobrazbe (akademski glasbenik – komponist, skladatelj brez formalne izobrazbe) vpliv na rezultat tekmovanja? (Prosimo, pojasnite izbrani odgovor).

DA, ima vpliv NE, ne vpliva

Menim: _____

_____.

5. Ali menite, da je mogoče oblikovati kriterije za ocenjevanje skladb tako, da bi bili rezultati povsem objektivni in da subjektivni vpliv posameznih članov žirije ne bi bil mogoč pri ocenjevanju?

DA NE

6. Ali lahko slovenski skladatelji pošljejo svoja umetniška dela na tekmovanje pri nas oziroma v tujini? (Če poznate kakšno tovrstno tekmovanje, vas prosim, da ga zapišete).

DA NE NE VEM

7. Ali ste imeli že kdaj kakšno možnost tekmovati, kjer ste lahko predstavili svoje ustvarjalne glasbene dosežke? (Če ste, prosimo, zapišite kje in kdaj je to bilo ter kakšne so vaše izkušnje s tem).

DA NE

Tekmoval sem: _____

_____.

8. Na poletnih olimpijskih igrah moderne dobe, so v obdobju od leta 1912 do leta 1948 podelili 5 zlatih medalj v disciplini glasba. Kateri prejemniki zlate medalje so vam poznani? Označite njihova imena!

Barthelemy Ricardo (1869 – 1955, Italija). Tekmoval je leta 1912 v Stockholmu.

Georges Monier (1892 – 1974, Belgija). Tekmoval je leta 1920 v Antwerpen-u.

Werner Egk (1901 – 1938, Nemčija). Tekmoval je leta 1936 v Berlinu.

Paul Höffer (1895 – 1939, Nemčija). Tekmoval je leta 1936 v Berlinu.

Zbigniew Turski (1908 – 1979, Poljska). Tekmoval je leta 1948 v Londonu.

9. Podelili so tudi 6 srebrnih medalj. Kateri prejemniki srebrne medalje so vam poznani? Označite njihova imena!

Oreste Riva (1860 – 1936, Italija). Tekmoval je leta 1920 v Antwerpen-u.

Josef Suk (1874 – 1935, Češkoslovaška). Tekmoval je leta 1932 v Los Angelesu.

Kurt Thomas (1904 – 1973, Nemčija). Tekmoval je leta 1936 v Berlinu.

Lino Liviabella (1902 – 1964, Italija). Tekmoval je leta 1936 v Berlinu.

Kalervo Tuukkanen (1909 – 1979, Finska). Tekmoval je leta 1948 v Londonu.

Jean Weinzwieg (1913 – 2006, Kanada). Tekmoval je leta 1948 v Londonu.

10. Podeljenih je bilo 6 bronastih medalj. Kateri prejemniki bronaste medalje so vam poznani? Označite njihova imena!

Rudolph Simonsen (1889 – 1947, Danska). Tekmoval je leta 1928 v Amsterdamu.

Harald Genzmer (1909 – 2007, Nemčija). Tekmoval je leta 1936 v Berlinu.

Jaroslav Křička (1882 – 1969, Češkoslovaška). Tekmoval je leta 1936 v Berlinu.

Gabriele Bianchi (1901 – 1974, Italija). Tekmovala je že na olimpijskih igrah v Berlinu, kjer je dobila posebno priznanje. Bron je dosegla leta 1948 v Londonu.

Erling Brene (1896 – 1980, Danska). Tekmoval je leta 1948 v Londonu.

Sergio Lauricella (1921 – 2008, Italija). Tekmoval je leta 1948 v Londonu.

11. Kaj menite, zakaj so ukinili glasbena tekmovanja na poletnih olimpijskih igrah? (Možnih je več odgovorov).

a) ker znani umetniki niso imeli želje po tekmovanju v umetnosti

b) zaradi prevelikega obsega del majne umetniške vrednosti

c) ker je bilo podeljenih premalo medalj

d) ker je težko presoditi sporočilno vrednost umetniškega dela

e) ne vem

12. Ali poznate Slovensko glasbeno olimpijado?

DA

NE

13. Ste kdaj sodelovali kot tekmovalec na Slovenski glasbeni olimpijadi?

DA

NE

6.2 Anketni vprašalnik za slovenske skladatelje

1. Ali bi se udeležili tekmovanja glasbenikov – komponistov v disciplini umetnost na olimpijskih igrah, kot si jih je zamislil baron Pierre de Coubertin, če bi danes še obstajala? (Prosimo, da zapišite razloge za vašo odločitev).

DA

NE

Razlogi: _____

2. Kaj menite, ali bi na takšnem tekmovanju stopnja glasbene izobrazbe skladatelja tekmovalca vplivala na vrhunski rezultat? (Prosimo, da zapišite vaše osebno mnenje).

DA, vplivala bi

NE, vplivala ne bi

3. Ali menite, da je mogoče oblikovati kriterije za ocenjevanje skladb tako, da bi bili rezultati povsem objektivni in da subjektivni vpliv posameznih članov žirije ne bi bil mogoč pri ocenjevanju?

DA

NE

4. Ali ima na vašo skladateljsko ustvarjalnost vpliv naročilo za pisanje novega glasbenega dela?
DA NE

5. Ste že kdaj tekmovali kot skladatelj in samo v ta namen ustvarili glasbeno delo? (Če ste, prosimo, zapišite kje in kdaj je to bilo).

DA NE

Tekmoval sem: _____
_____.

6. Na poletnih olimpijskih igrah moderne dobe, so v obdobju od leta 1912 do leta 1948 podelili 5 zlatih medalj v disciplini glasba. Kateri prejemniki zlate medalje so vam poznani? Označite njihova imena!

Barthelemy Ricardo (1869 – 1955, Italija). Tekmoval je leta 1912 v Stockholmu.

Georges Monier (1892 – 1974, Belgija). Tekmoval je leta 1920 v Antwerpen-u.

Werner Ekg (1901 – 1938, Nemčija). Tekmoval je leta 1936 v Berlinu.

Paul Höffer (1895 – 1939, Nemčija). Tekmoval je leta 1936 v Berlinu.

Zbigniew Turski (1908 – 1979, Poljska). Tekmoval je leta 1948 v Londonu.

7. Podelili so tudi 6 srebrnih medalj. Kateri prejemniki srebrne medalje so vam poznani? Označite njihova imena!

Oreste Riva (1860 – 1936, Italija). Tekmoval je leta 1920 v Antwerpen-u.

Josef Suk (1874 – 1935, Češkoslovaška). Tekmoval je leta 1932 v Los Angelesu.

Kurt Thomas (1904 – 1973, Nemčija). Tekmoval je leta 1936 v Berlinu.

Lino Liviabella (1902 – 1964, Italija). Tekmoval je leta 1936 v Berlinu.

Kalervo Tuukkanen (1909 – 1979, Finska). Tekmoval je leta 1948 v Londonu.

Jean Weinzwieg (1913 – 2006, Kanada). Tekmoval je leta 1948 v Londonu.

8. Podeljenih je bilo 6 bronastih medalj. Kateri prejemniki bronaste medalje so vam poznani? Označite njihova imena!

Rudolph Simonsen (1889 – 1947, Danska). Tekmoval je leta 1928 v Amsterdamu.

Harald Genzmer (1909 – 2007, Nemčija). Tekmoval je leta 1936 v Berlinu.

Jaroslav Křička (1882 – 1969, Češkoslovaška). Tekmoval je leta 1936 v Berlinu.

Gabriele Bianchi (1901 – 1974, Italija). Tekmovala je že na olimpijskih igrah v Berlinu, kjer je dobila posebno priznanje. Bron je dosegla leta 1948 v Londonu.

Erling Brene (1896 – 1980, Danska). Tekmoval je leta 1948 v Londonu.

Sergio Lauricella (1921 – 2008, Italija). Tekmoval je leta 1948 v Londonu.

9. Tudi Slovenci imamo skladatelja, ki se je udeležil tekmovanja leta 1936 v Berlinu. Označite, kateri skladatelj je to bil.

a) Marijan Lipovšek

b) Lucijan Marija Škerjanc

c) Demetrij Žebre

d) Anton Lajovic

e) Nobeden od naštetih

f) Ne vem

10. Kaj menite, zakaj so ukinili glasbena tekmovanja na poletnih olimpijskih igrah? (Možnih je več odgovorov).

a) ker znani umetniki niso imeli želje po tekmovanju v umetnosti

b) zaradi prevelikega obsega del majne umetniške vrednosti

c) ker je bilo podeljenih premalo medalj

d) ker je težko presoditi sporočilno vrednost umetniškega dela

e) ne vem

11. Kaj bi vam pomenila osvojena zlata medalja na olimpijskih igrah v disciplini glasba? (Možnih je več odgovorov).

- a) promocijo moje ustvarjalnosti
- b) navdih za novo ustvarjanje
- b) prepoznavnost v skladateljskih krogih
- c) ugled
- d) ne bi mi pomenila veliko oziroma nič

11. Če bi vas Olimpijski komite Slovenije povabil kot priznanega skladatelja k sodelovanju, da ustvarite novo glasbeno delo za umetniški program, ki ne bo imel tekmovalnega značaja, ali bi se odzvali na takšno povabilo.

DA

NE